

Kohti empiirisesti informoidumpaa metaetiikkaa

ja viisaampaa otetta moraalien objektiivisuuteen

Turun yliopisto

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

Filosofia

Pro gradu -tutkielma

Marja Seeve

Helmikuu 2022

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

SEEVE, MARJA: Kohti empiirisesti informoidumpaa metaetiikkaa

Pro gradu tutkielma, 73 s.

Filosofia

Helmikuu 2022

Tutkielman pääteesin mukaan ihmistieteitten antimia tulisi käyttää avuksi metaetiikassa, jotta mahdollistuisi empiirisesti informoidumpi kokonaiskuva moraalisuudestamme. Pääteesin tavoite on kuitenkin kohdannut haasteita. Tutkielmassa esitetään moraalin oletettu objektiivisuus yhtenä vuorovaikutuksen ”esteenä” empirian ja filosofian välillä. Kasvava empiirinen tietämys edellyttää tulkitsemista. Tulkinnan apuvälineeksi ehdotetaan viisauden ja moraalisuuden osittaista analogiaa.

Sisältöä konkretisoidaan ”teesi-antiteesi-synteesi” rakenteen kautta. Antiteesiä edustavat antirealistisesti Sharon Streetin (2006) evoluutioon tukeutuva kumoamisargumentti ja moraalirealistisesti Knut Olav Skarsaunen (2012) sille esittämä vastine. Kumoamisargumentoinnin taustalla näyttäytyy dikotominen ”joko-tai” -asenne, joka hidastaa pääteesin tavoitteen saavuttamista. Yksi haaste on ollut, miten sovittaa toisiinsa joidenkin realistien moraaliiin liittämää ehdotonta objektiivisuutta ja empirian osoittamaa subjektiivisempää näkökulmaa. Sovittamisen ongelmaa kuvaa ”joko moraalii objektiivisuus tai empiria” -dikotomia.

Synteesiä edustavat tavat, jotka avaavat tietä empirian ja metaetiikan yhdistämiseen ekumeenisella ”sekä-että” -asenteella. Tristram McPherson ja David Plunkett (2018) määrittelevät metaetiikan teoreettiseksi aktiviteetiksi, jota yhdistää sen selittämistavoite. He ehdottavat metaeettisten ja normatiivisten kysymysten selvempää erottamista toisistaan, sillä kumoamisargumentteihin vaikuttaa liittyvän epäselvyyksiä kysymysten jaottelussa. Määritelmä suosittelee ”projekti edellä” -etenemistä metaetiikassa, jolloin kysymyksiin voi tilanteen mukaan yhdistää empirian antimia. Määritelmään sopii pragmaattinen totuuskäsitys, joka voi osaltaan keventää moraalii ehdotonta objektiivisuusvaadetta.

Catherine Wilson (2017) ja Maarten Van Doorn (2017) näyttävät keinoja yhdistää empirian oivalluksia metaetiikkaan, mutta huomioiden riittävän vakavasti moraalii objektiivisuutta. Molemmat suosivat moraalidiskustelussa pragmaattista ja käytännöllistä lähestymistapaa.

Lopuksi esitetään joitakin ”filosofisten” kyselyjen tuloksia suhteessa maallikkojen näkemyksiin moraalii objektiivisuudesta. Thomas Pözlnerin (2020) ja Jeroen Hopsterin (2018) mukaan vastaajat käsittivät moraalii objektiivisuutta jossain mielessä tilannesidonnaisen pluralistisesti, ja tämä voi osaltaan keventää suhtautumista moraalii objektiivisuuteen.

Asiasanat: metaetiikka, kumoamisargumentti, moraalii objektiivisuus, empiria

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
2.	Teesit ja ”moraalin objektiivisuus tai empiria” - dikotomia.....	4
2.1.	Muotoutuva empiirinen kattaus	4
2.2.	Teesi, antiteesi ja synteesi	7
2.3.	Luovan viisauden kytkentä moraalisuuteen	11
3.	Streetin darwinilainen keittiö: evoluutio maistukoon läpi aterian.....	15
3.1.	Sharon Street kumoamisargumenttien kentässä	16
3.2.	Streetin darwinilainen dilemma ”empiria edellä” -antiteesinä	18
3.3.	Streetin dilemman tarkastelua	23
4.	Skarsaunen realistinen perinnekeittiö: näillä mausteilla on pärjätty	25
4.1.	Kivun antiteesi katkaisee Streetin dilemmateesiltä siivet	26
4.2.	Kipuyhteyden tarkastelua ja totuuden ”ilmestys”	29
5.	Kumoamisargumenttien kokkisota: näkemystä ei jätetä	33
5.1.	Kumoamisargumentit ja dikotomisuuden houkutus	34
5.2.	Merkityksellisyyden merkityksestä	36
6.	Yhteinen metaeettinen fuusiokeittiö: kaikki mausteet sallittuja.....	39
6.1.	Kohti uudenlaista yhdistävää metaetiikan määritelmää.....	40
6.2.	Metaetiikka tavoitteellisena aktiviteettina ”projekti ensin”	42
6.3.	Pragmaattinen totuuskäsitys: mahdollisuus vai uhka?	46
7.	Merkityksellä maustetut riippuvaiset totuudet.....	49
7.1.	Catherine Wilson ja moraalisuuden tutkimisen ”taso -projekti”	50
7.2.	Narratiivit syventämässä merkitystä	53
7.3.	Maarten Van Doorn ja riippuvaiset sosiaaliset totuudet	56
8.	Jälkiruokana antirealistinen pluralismikimara	61
8.1.	Aikaisempien metaeettisten kyselyiden satoa	61
8.2.	Pözlner, Wright ja antirealistinen pluralismi.....	64
9.	Yhteenveto ja pohdintaa.....	67
	Lähteet	71

1. Johdanto

Moraalifilosofisen keskustelun kenttä muuttui merkittäväällä tavalla Darwinin jälkeen, kun evoluutioteoriaan¹ perustuva biologisempi ihmiskuva alkoi saada laajemmin jalansijaa. 1900-luvun alusta lähtien on kehitetty lukuisia metaeettisiä näkemyksiä, mutta evoluutioteorian vaikutusten lisäksi muiden empiiristen tieteiden merkitys on alkanut näkyä uudella tavalla vasta viime vuosikymmeninä, kun esimerkiksi evoluutiobiologian, kognitio- ja neurotieteen tutkimukset ovat laajentaneet kuvaa moraalisuudestamme.

Tämän tutkielman pääteesi on, että sen, millaisen kuvan muut tieteet ihmisestä *maalaavat*, on oltava havaittavissa myös metaetiikan tasolla, sillä ilman empiiristä tietämystä kokonaiskuva moraalisuudestamme jäisi puutteelliseksi. Biologinen ihmiskuva itsessään ei johda meitä kohti nihilismää, arvorelativismia tai jonkin sortin determinismää², sillä tutkimusten vaikutusta tulee aina tulkita. Empiirisiä tieteitä tulisi pitää metaetiikassa mahdollisuutena eikä uhkana, joka murentaa moraalin merkityksellisyyttä. Vaikka muut ihmistieteet voisivat syventää ymmärrystämme ja auttaa meitä kohti tieteellisesti informoidumpaa narratiivia moraalisuudestamme, ei empirian antimien yhdistäminen moraalikeskusteluun ole kuitenkaan ollut yksinkertaista, eikä sitä ole edes pidetty joidenkin filosofien keskuudessa relevanttina.

Tavoitteeni on osoittaa keinoja yhdistää empirian antimia luontevammin metaetiikkaan, jotta tämä tieteellisesti informoidumpi kokonaiskuva itsestämme mahdollistuisi. On ollut vaikea kehittää toimivia esimerkkejä, jotka valottaisivat tutkielman sisältöä lukijalle.

---

¹ Eläviä organismeja koskeva tieteellisesti hyväksytty teoria, jonka mukaan evoluutio on päämäärätön, luonnonlakien ohjaama jatkuva prosessi, jossa lajit sopeutuvat, adaptoituvat, muuttuviin olosuhteisiinsa. Luonnonvalinnan tärkeys ja polveutumisen muutoksien kera on yksi luotettavimmista perustelluista tosiasioista tieteessä. Luonnonvalinta on prosessi, jonka kautta lisääntymistä ja kelpoisuutta edistävästä piirteistä tulee yleisempiä ja pysyvämpiä populaation peräkkäisissä sukupolviissa.

² Käsitys, jonka mukaan ”kaikki tulevat tapahtumat määräytyvät kausaalisesti nykytilasta luonnonlakien vaikutuksesta, jolloin ne ovat vääjäämättömiä”.

Näin ollen itse tutkielman rakenteen ja jopa otsikoiden ruokatermistön on tarkoitus helpottaa sisällön hahmottamista. Ihminen on tarinallinen olento, joten tutkielman kuin *juonilankana* toimii universaalinen narratiivi: ”vaikeuksien kautta voittoon”, jossa voittoa edustaa pääteesiä tukeva vastavuoroisuus empirian ja metaetiikan kesken. Vaikeuksia edustaa suhtautuminen moraalien oletettuun objektiivisuuteen³, sillä se on muodostanut yhden ”esteen” empirian ja filosofian vuoropuhelulle.

Tutkielman ”teesi-antiteesi-synteesi” -rakenteen on tarkoitus osoittaa, että moraalisuuden selittäminen on jossain mielessä jatkuva prosessi, jossa ei ole mitään ymmärryksen päätepistettä. ”Empiria-edellä” edustaa pääteesille eräänlaista *antiteesiä*, jolla on pyritty murentamaan luottamusta objektivistisiin metaeettisiin näkemyksiin muun muassa niin sanottujen kumoamisargumentin välityksellä. ”Moraalin objektiivisuus edellä” edustaa antiteesin toista osapuolta, jonka mukaan empiriaa voisi pitää erillään metaetiikasta. Ehdotan ratkaisuksi *synteesiä*, jonka ”sekä-että” -keinojen avulla empiiristä tietämystä voisi käyttää luontevasti apuna metaetiikassa.

Luvussa 2 kuvaan joitakin asioita, mitä empiiriset tutkimukset näyttävät moraalisuudestamme ja tarkennan teesejäni. Esitän ”moraalin objektiivisuus tai empiria”-dikotomian, jonka keskiössä on moraaliväitteiden tai totuuksien oletettu objektiivisuus. Dikotomia valottaa antiteesin ”joko-tai” -asennetta ja kumoamisargumenteissa näyttäytyvää yksinkertaistamista, jonka puutteellinen tapa edetä metaetiikassa ainakin *hidastaa*, vaiikkei suorastaan estäisi tavoitteen saavuttamista. Kasvava tieto tuo tuskaa ja tulkitsemisapuna tarvitaan filosofista viisautta. Esitän, että viisautta voisi käsittää jopa eräänlaisena analogiana suhteessa moraalisuuteen. Analogia voisi auttaa suhtautumisessa moraalien objektiivisuuteen ja tämä taas voisi edistää pääteesin tavoitteen saavuttamista.

---

³ Objektiivisuuteen viitataan moraalien yhteydessä monissa eri konteksteissa ja eri sisällöin. Tässä tutkielmassa moraalien objektiivisuus olettaa jonkinlaista ”irralista” ja ehdotonta objektiivisuutta suhteessa esimerkiksi joihinkin vahvoihin moraaliväitteisiin.

Sharon Streetin (2006) darwinilainen dilemma luvussa 3 edustaa paradigmaattista kumoamisargumenttia ja on esimerkki perinteisestä tavasta kohdata ja vastata ”moraalin objektiivisuus tai empiria” -dikotomiaan. Se edustaa antiteesiä empirian puolesta ja dikotomista ”joko-tai”-bunkkerifilosofiaa. Pyrin osoittamaan, että kumoamisargumentit eivät tarjoa tyydyttävintä tapaa käsittää moraalien objektiivisuutta ja ylläpitämään myös rakentavaa työsuhdetta empiriaan. Luvussa 4 esitän moraalien objektiivisuuden puolesta moraalirealisti Knut Olav Skarsaunen ”joko-tai” -vastineen Streetille. Luku 5 on tilannekatsaus, jossa tarkastellaan kumoamisargumenttien ongelmallisuutta ja johdatellaan kohti synteessin osatekijöitä.

Luvussa 6 esittelen *The Routledge handbook of metaethicsin* (2018) ehdotuksen määritellä metaetiikka yhtenäisenä tavoitehakuksena aktiviteettina. Määritelmä edustaa synteessin ratkaisukeskeistä ”sekä-että” -tapaa tuoda empiriaa viisaammin metaetiikkaan. Siinä korostuvat tilannesidonnaisuus ja konteksti, jotka molemmat tuovat osaltaan objektiivisuuteen ”suhteellisempaa” näkökulmaa. Projekti edellä -tekemisen meininki voisi hävittää ”moraalin objektiivisuus tai empiria” -dikotomian, jolloin jäljelle jäisi vain tutkimuskohde: moraalisuus. Määritelmää tukee pragmaattinen totuusteoria, jonka totuuskäsitys voisi edistää ekumeenisempaa tapaa käsittää moraalien objektiivisuutta.

Synteessin ”sekä-että” -keinot poistavat esteitä ja ”avaavat tietä” empirian ja metaetiikan väliselle vuorovaikutukselle. Luvussa 7 Catherine Wilson ja Maarten Van Doorn ehdottavat käytännöllisempää tapaa käsittää moraalien objektiivisuutta. Wilsonin ja Van Doornin näkemykset sopivat synteessin henkeen paremmin kuin antiteessin perinteiset ”kumoamistaistelut”. Heidän pragmaattinen otteensa voisi osaltaan edistää empiirisesti informoidumpaa metaetiikkaa. Wilson tuo keskusteluun kehitysnarratiivit, jotka valottavat tarinoiden välityksellä moraalista edistymistä. Van Doorn ehdottaa moraalisen tiedon käsittämistä sosiaalisena tietona. Empiiriset tieteet nähdään mahdollisuutena ymmärtää avoimin mielin moraalisuuden moninaisuutta.

Luku 8 tuo mukaan ”filosofista” empiriaa, joka voisi omalta osaltaan vahvistaa kevyempää suhtautumista moraalien objektiivisuuteen. Esittelen lyhyesti filosofisten tutkimusten tuloksia moraaliväitteiden objektiivisuudesta. Vastaavat tutkimukset voivat tuoda jatkossa metaeettiseen keskusteluun uudenlaista tietämystä. Luvussa 9 tarkastelen tutkielman viitoittamaa tietä ja annan viestikapulan viedä metaetiikkaa projekti edellä sinne, minne vastaukset sen moninaisiin kysymyksiin sitä kuljettavat.

2. Teesit ja ”moraalinen objektiivisuus tai empiria” - dikotomia

Moraalitutkimus on saanut pitkään olla filosofien omana tutkimuskohteena, ja moraalisuutta on jopa pidetty autonomisena *sfäärinä*, josta voisi saada riittävästi tietoa pelkästään filosofisilla menetelmillä. Käsitystä moraalisuudesta omana sfäärinään voi nähdä myös tapana korostaa ihmisen ainutlaatuisuutta erotuksena muusta eläinkunnasta. Empiiriset tutkimukset taas näyttävät osoittavan pikemminkin kohti asioita, jotka yhdistävät ihmisiä ja eläimiä. Tänä päivänä moraalisisessa viidakossa astelee filosofien lisäksi monenlaisia empiirisiä vieraslajeja, kuten esimerkiksi evoluutiobiologeja, kognitiotieteilijöitä, neurotieteilijöitä, sosiologeja ja antropologeja.

2.1. Muotoutuva empiirinen kattaus

Välttämisen-lähestymisen-tuntemusten ohjaava merkitys näkyy jo yksinkertaisemmissa eliölajeissa. Tuntoaistimukset eivät itsessään ole moraalisia, mutta niiden toimintaa ohjaavaa olemusta *sosiaalisissa konteksteissa* voisi pitää jonkinlaisen moraalisuuden alkeellisena esiasteena. On jopa mahdollista, että moraalisuus perustuisi pohjimmiltaan jonkinlaiseen sosiaalisissa organismeissa vaikuttavaan pro-sosiaaliseen vaistomaiseen viettiin, joka olisi aluksi toiminut vaikuttamalla ohjaavasti esimerkiksi välittäjäaineiden avulla sosiaalisen organismin fysiologiaan. Tuntemuksellisia asioita voi tutkia ja tulokset voivat valottaa moraalisuuden perustan, yhden metaetiikan peruspalikan, ymmärtämistä.

Moraalisuuden taustalla vaikuttavat toimivan erityisesti voimakkaat negatiiviset tunteet, kuten inho, häpeä, syyllisyys, viha, pelko, mutta myös positiiviset tunteet kuten ilo, myötätunto, oikeudentunto ja ylpeydentunne (Haidt 2012, Westermarck 1933). Vastaavia motivoivia tunteita on nähtävissä myös monissa eläimissä, erityisesti sosiaalisissa kädellisissä. Tuntemusten merkitys on yksilön selviytymisen kannalta valtava, mutta sosiaaliselle lajille myös oman ryhmän selviytyminen on ollut olennaisen tärkeää. Moraalisilla tuntemuksilla voisikin olla *tuplamerkitys*: ne auttaisivat toisaalta yksilöä toimimaan egoistisesti itsensä kannalta tarkoituksenmukaisesti, mutta voisivat samalla ohjata kohti toimintaa, joka edistäisi myös ryhmän menestymistä. Moraalisuudessa voisi olla ikään kuin sisäänrakennettuna jännitteinen eturistiriita egoistisen yksilötoiminnan ja altruistisen ryhmätoiminnan välillä. Tätä asiaa voisi avata esimerkiksi peliteorian ja toistuvan vangin dilemman kaltaisten toimintatilanteiden tutkiminen (Wilson 2017).

Moraaliset tunteet ovat varsin voimakkaita, jopa moniaistillisia⁴ ja ne, ainakin pääosin, vaikuttavat liittyvän sosiaalisen laumaeläimen hengissä säilymisen kannalta tärkeisiin asioihin, kuten sosiaalisiin suhteisiin, yhteistyökykyyn ja vuorovaikutukseen. Niihin vaikuttaa sisältyvän altruistinen vastavuoroisuuden odotus. Tuntemukset syttyvät jo, kun tulkitsemme toistemme aikeita, mutta moraaliarvostelmat muodostuvat kuitenkin usein vasta, kun näemme toiminnan seuraukset. Moraalisia tunteita voisi jopa kuvata elämän kannalta tärkeiden toisiin olentoihin kohdistuvien päätösten tekemistä automatisoivina, *objektivoivina*, mekanismeina (Slurink 1994). Moraalisten valintojen objektivoinnissa voisi olla kyse jonkinlaisesta aivojen tehostamista edistävästä optimoinnista erityisesti suhteessa yhteistyötä liittyviin asioihin.

Empiria voisi näin selittää moraalin objektiivisuuden oletusta. Jeroen Hopster (2018) kuvaa tutkimuksia, joiden hypoteesien mukaan moraalisten vaateiden ulkoistaminen

---

⁴ Tutkimusten mukaan tunteet tuoksuvat ja tuoksut ”tuntuvat”.

(hieman kuin objektivoinen) olisi voinut luontevasti lisätä yhteistyökykyjämme. Moraalisissa vaateissa onkin omanlaisensa fenomenologia: ne vaikuttavat *pakottavilta*, omista subjektiivisista haluista ja toiveistamme *riippumattomilta*, kuin ulkoapäin tulevilta. Miten selittää tällaista piirrettä? Moraalisten vaateiden ulkoistunut tuntu olisi Hopsterin mukaan edistänyt altruistista sujuvaa yhteistyötä, joka saa yksilön vaatimaan toisilta vastaavaa käyttäytymistä. Olisi evolutiivisesti järkevää suosia sosiaalisiin interaktioihin houkuttelevampia kumppaneita. (Hopster 2019, 19.) Kokonaiskuva ihmiseläimestä muotoutuu edelleen ja lisätietämys voisi auttaa ihmistä laajentamaan moraalin piiriä⁵. Hopster esittää Darwinin todenneen, että ”kun sivilisaation prosessi etenee, ihmisen moraalisen välittämisen alue voi laajentua” (Hopster 2018, 16). Luvussa 7 Catherine Wilson antaa narratiivisia keinoja, joilla voi laajentaa tätä moraalin piiriä.

Tunteet on filosofian perinteessä esitetty usein epäilyttävinä tai liian subjektiivisina. Primitiivisellä tasolla tuntemukset voivat ollakin epämääräisiä. Sen sijaan emootioissa on jo mukana huomattava määrä kognitiivista ainesta. Neuropsykologi Petri Paavilaisen mukaan moraaliset tunteet ovat luonteeltaan sellaisia, joissa perustunteeseen tai perustunteiden yhdistelmiin liittyy kognitiivisia arvioita, niin omista tavoitteista ja kuin muiden ihmisten toimista ja motiiveista. Moraaliset tunteet ovat siis varsin kompleksisia tunteita. (Paavilainen 2016, 226.)

Victor Kumar argumentoi moraaliarvostelman hybridimallin puolesta, jonka mukaan moraaliarvostelma koostuisi tyypillisesti⁶ sekä moraaliuskomuksesta että erillisestä moraalituntemuksesta. Kun arvostelee, että toinen tekee väärin, *usko*, että hän teki väärin ja *samalla tuntee* paheksuntaa. Hänen mukaansa tällainen hybridinäkemys sovittaa yhteen moraaliarvostelman kausaaliselittävän roolin. Emootiot voivat näin ollen olla

---

⁵ Peter Singer kuvaa moraalista kehitystä moraalien piiriin laajentumisena, kuten on tapahtunut esimerkiksi suhteessa naisten tasa-arvoon, orjuuden lakkautukseen ja sukupuolisen erilaisuuden hyväksymiseen.

⁶ Kumarin mukaan voi kuitenkin olla ei-tyypillisiäkin arvostelmia, joissa on toinen näistä, mutta tässä tutkielmassa ei ole tarpeen pohtia laajemmin tätä kysymystä (Kumar 2017, 5).

välttämättömiä, vaikkakaan ei riittäviä tekijöitä moraaliarvostelmissa. (Kumar 2017, 4–6.) Kumoamisargumenteissa vaikuttaa olleen mukana myös käsitteellisiä erimielisyyksiä, ja esimerkiksi tuntemusten, tunteiden ja emootioiden välisiä eroavaisuuksia on argumenteissa sekoitettu toisiinsa. Empiiriset tutkimukset voisivat auttaa meitä tekemään parempia kategorisointeja tällä saralla.

Viime vuosikymmeninä moraalisuuden suhteen on tuotu korostuneesti esille biologisten tieteitten tutkimustuloksia. Muun muassa kognitiotieteiden huima kehitys on johtanut jotkut filosofit tulkintahurmioon, ja ihmisen kulttuurinen puoli on jäänyt, ainakin väliaikaisesti, biologian jalkoihin. Myös historialliset ja antropologiset tutkimukset ovat saaneet jäädä taka-alalle moraalin objektiivisuutta pohdittaessa. Luvussa 7 Catherine Wilson ja Maarten Van Doorn ovat viisaasti tuoneet metaeettiseen keskusteluun myös kulttuurisia elementtejä, jotka voisivat auttaa meitä muodostamaan täyteläisempää, useiden eri tieteiden värittämää kuvaa moraalisuudestamme. Tämän alaluvun on ollut tarkoitus näyttää empiirisiä tutkimustuloksia mahdollisuuksien lähteenä, mutta osaltaan myös selittää, millaiset asiat moraalin objektiivisuuden taustalla voisivat vaikuttaa.

2.2. Teesi, antiteesi ja synteesi

Monenlaiset empiiriset tutkimukset valottavat siis moraalisuuttamme. Myös tutkimukset, jotka eivät suoraan tutki moraalisuutta, vaan esimerkiksi ihmisen tai eläinten käyttäytymistä yleensä, voivat osoittautua myöhemmin hyödyllisiksi, kun yritämme selittää joitakin moraalisuuden piirteitä. Se, mitä tutkimukset ihmisestä näyttävät, muotoutuu ajan kanssa. Empiiristä tietämystä itsessään tulisi yrittää pitää jonkinlaisena neutraalina *mahdollistajana*.

(i) Pääteesi: Empiirinen tietämys mahdollistaa informoidumman metaetiikan

Voisi ajatella, että pääteesini olisi itsestäänselvyys, jonka esittäminen erillisesti on triviaalia. Pääteesini ei esitä, että empiirinen tietämys itsessään olisi *riittävä*, mutta se

edustaa *välttämätöntä* osatekijää moraalin kokonaiskuvassa. Empiirisen tietämyksen yhdistäminen metaetiikkaan on kuitenkin kohdannut erilaisia haasteita. Yksi haaste on ollut, miten empiiristen tutkimustulosten tulkitseminen vaikuttaa moraalिन oletettuun objektiivisuuteen. Juuri tulkitsemisessa voisivat taas filosofit syventää ymmärrystä. Kokonaiskuva moraalisuudestamme hyötyisi näin ollen sekä empiriasta että filosofiasta.

Moraalin objektiivisuutta on viime vuosikymmeninä käsitelty useissa antirealistien ja realistien välisissä kumoamisargumenteissa (engl. *debunking arguments*). Ainakin robusteimmat moraalirealistit⁷ vaikuttavat kokevan, että päästämällä irti objektiivisuudesta esimerkiksi moraaliset totuudet vesittyisivät liian arvottomiksi. Ikään kuin merkityksellisyyden tunteen (engl. *mattering*) voisi oikeuttaa vain moraalirealismin sitoumusten mukaisella ehdottomalla objektiivisuudella. Empiria taas vaikuttaa tukevan pikemminkin ajatusta, että moraaliset totuudet, jos sellaisia olisi, eivät olisi ainakaan sillä tavalla objektiivisia kuin tällaiset realistit esittävät. Kumoamisargumentointi on ollut kuin köydenvetoa, jossa antirealistit⁸ ovat pitäneet kiinni köyden subjektiivisemmasta empiriapäästä ja vastapuoli, yleensä realistit, objektiivisestä merkityspäästä.

Kumoajat ovat tulkinneet empiirisen tietämyksen mahdollista suhteellistavaa vaikutusta ja argumentoinut sitten empirian suhteen *teflonisia*, objektiivisia näkemyksiä vastaan. Kumoamisargumentoinnin taustalla vaikuttaa näin ollen toimivan kuin ”moraalin objektiivisuus tai empiria” -dikotomia, joka on saattanut olla ennakko-oletuksena

---

⁷ Moraalirealistien mukaan moraaliset väitteet osoittavat maailmasta tosiasioita ja sen mukaan, miten näiden asioiden laita on, väitteet voivat olla tosia tai epätosia, ja jotkut moraaliväitteet voivat olla objektiivisesti tosia: *Totuuksia*. Moraalirealistit jakautuvat moraalisten totuuksien ontologian perusteella naturalistisiin ja nonnaturalistisiin realisteihin. (Sayre-McCord 2015, 1.)

⁸ Antirealistien mukaan moraaliset väitteet eivät viittaa riippumattomiin moraalisiin totuuksiin, eivätkä moraaliset väitteet voi olla tosia tai epätosia ainakaan mielistä riippumatta. Non-kognitivistit ovat lisäksi sitä mieltä, että koska moraalisia tosiasioita ei ole, moraalipuhe ei voi johtaa minkäänlaiseen totuuteen. Virheteoreetikoiden mukaan, vaikka puhe moraalista voisi luonteensa perusteella teoriassa ikään kuin tähdätä totuuteen, koska moraalisia tosiasioita ei ole, moraalisia väitteitä on pidettävä totuusarvoltaan aina epätosina. (Joyce 2015, luku 1–3.)

argumentoijien mielissä. On toteutettu, puolin ja toisin, eräänlaista erottavaa ”joko-tai”-bunkkerifilosofiaa, joka hidastaa empirian ja filosofian vuorovaikutusta.

(ii) **Antiteesi: ”Joko-tai” dikotominen bunkkerifilosofinen etenemistapa**

Vaikeuskerrointa lisää moraalien objektiivisuuteen uskomisen *hyödyllisyys*. Saattaa olla kannattavinta, ja monissa yhteyksissä jopa turvallisinta, toimia kuin olisi objektivistinen realisti. Vähäarvoisempi muka-uskomisen ei ehkä tuntuisi riittävän pakottavalta. Subjektiivisempien, ”empiriomyönteisempien”, näkemysten kannattajat taas ovat esittäneet, että mikäli moraaliasioissa suhtautuisi objektiivisuuteen kevyemmin, kaikkea voisi keskustella yhdessä, ja tämä voisi parhaassa tapauksessa auttaa meitä laajentamaan moraalisen välittämisen piiriä. Pysin osoittamaan, miten *metaetiikan tasolla* voisi ilman nihilismiin luisumisen vaaraa hyväksyä kevyemmän otteen moraalien objektiivisuuteen, ja tämä edistäisi tutkielman tavoitteen saavuttamista.

Objektiivisuuskeskustelu itsessään on oma metaeettinen areenansa, ja objektiivisuuttakin on määritelty monella tavalla. Realistien ja antirealistien välisissä näkemyksissä voi lopulta olla kyse aste-eroista, mutta jostain syystä aiheeseen on joillakin filosofeilla liittynyt haluttomuutta hyväksyä empirististä tietämystä metaetiikan perustaan. Joyce mainitsee Michael Rusen jopa argumentoineen, että biologisesta näkökulmasta katsottuna moraalisuus ei edes *toimisi* ilman, että uskoo sen objektiivisuuteen ja kollektiivinen illuusio koskee juuri tällaista objektiivisuuden tunnetta (Joyce 2016, 3). Objektiivinen ”tämä pitäisi myös uskoa todeksi” -tunne saattaa osoittaa totuuden sijaan ennen kaikkea moraalisten asioiden perimmäisen tärkeyden sosiaaliselle laumaeläimelle.

Objektiivisuus vaikuttaa olevan erityisesti moraalien merkityksellisyyden kannalta lähes *pyhä arvo*, josta ei olla valmiita tinkimään, vaikka tarjottaisiin kultaa ja kunniaa, jota tässä tutkielmassa edustaa evidenssi. Pyhä arvo myös *tuntuu* olevan totta. Kumoamisargumenttien hengessä on voinut olla osaltaan kyse toisen osapuolen pyhään

arvoon, moraalin merkityksellisyyteen, kajoamisesta. Tutkimusten mukaan pyhästä arvosta pystytään hellittämään, mikäli vastapuoli osoittaa nöyryyttä ja tunnustaa toisen osapuolen pyhät sitoumukset. Catherine Wilson huomioi myös tätä objektiivisuuden merkityksellisyyden näkökulmasta. Tristram McPhersonin ja David Plunkettin (2018) tavoitelähtöinen metaetiikan määritelmä taas näyttää, että objektiivisuuden pyhyys ei olisi ainakaan metaetiikan tasolla välttämätöntä, mikäli onnistuisi pitämään teoreettisempaa metaeettistä kysymyksenasettelua ja normatiivista merkityksellisyysetiikkaa selvemmin toisistaan erillään.

Argumentoinnin ja vasta-argumentoinnin perinne on keskeinen tapa edetä filosofiassa, mutta tämä perinteinen malli ei ole, ainakaan parhaalla mahdollisella tavalla, edistänyt empiirisen tietämyksen yhdistämistä moraalikeskusteluun, ehkä osittain edellisessä kappaleessa esittämäni objektiivisuuden pyhyden johdosta. Dikotomisessa argumentoinnissa itsessään vaikuttaisi myös olevan ikään kuin jotain jarruttavaa mukana, sillä toisen osapuolen ”kaataminen” lisää argumentointiin eräänlaisen hidasteen. Dikotomisuus myös yksinkertaistaa asioita.

Näin ollen voisi olla järkevää lähestyä tätä metaeettisten näkemysten ja tieteellisen tutkimustiedon vastavuoroisuuden edistämistä toisella tavalla. Yritän ratkaista ”moraalin objektiivisuus tai empiria ” -dikotomian synteisillä, jonka ekumeenisemmat keinot voisivat auttaa vähentämään kumoamiskeskusteluissa esiintyviä erimielisyyksiä.

(iii) Synteesi: ”sekä-että” -asenteella kohti yhtenäistä metaetiikkaa

Pyrin osoittamaan, että ymmärtäisimme moraalisuuttamme kokonaisvaltaisemmin, jos etenisisimme metaeettisissä projekteissamme empiriaa ja filosofiaa yhdistävällä ”sekä-että”-asenteella. Tällaista ekumeenista asennetta edustaa yksi synteisin olennainen osatekijä eli uudenlainen metaetiikan määritelmä luvussa 6. Tavoitesuuntautunut ja metaetiikkaa erillään normatiivisesta etiikasta pitävä näkökulma voisi auttaa

argumentoijia jopa väistämään joitakin ”joko-tai”-bunkkerifilosofian ongelmia, kuten käsityksiämme moraalien ehdottomasta objektiivisuudesta. Synteesin henkeen sopii myös pragmaattinen totuuskäsitys, jota voisi osaltaan avata tietä yhdistävään metaetiikkaan.

Pidän pääteesiä empirian integroimisesta metaetiikkaan niin painavana, että koen kaikkien asiaa edistävien apukeinojen olevan tervetulleita. On yksi asia esittää empiirisiä tutkimustuloksia, mutta niiden merkityksen tulkitsemisesta alkaa filosofeille toinen vaativa tehtävä: tarvitaan avuksi luovaa viisautta, jotta uutta tietoa voisi parhaalla mahdollisella tavalla tulkita ja soveltaa. Haluan tästä syystä perustella laajemmin, miksi *viisaus* ja miksi pidän luovuutta siinä niin merkittävänä tekijänä.

2.3. Luovan viisauden kytkentä moraalisuuteen

Moraalisuus on niin monimerkityksinen ja laaja asia, että sille tuskin on löydettävissä sopivaa analogiaa. Tässä esitetyn viisautsnäkemyksen ja moraalisuuden välillä näyttäytyy kuitenkin niin paljon yhteisiä piirteitä, että se saa edustaa ”osittaista” analogiaa. Näiden yhteisten piirteiden ymmärtäminen voi edistää hedelmällisemmän näkökulman löytämistä suhteessa moraalien objektiivisuuden ehdottomuuteen ja perustella, miksi ehdotan, että kokonaiskuva moraalisuudestamme hyötyisi empirian ja moraalifilosofian vastavuoroisesta yhteistyöstä. Tämän alaluvun tutkimukset ovat psykologien tekemiä ja edustavat osaltaan poikkitieteellisen näkökulman tuomista moraalikeskusteluun.

Tähän tutkielmaan sopiva tapa käsittää viisaus on pitää sitä yhdistelmänä älykkyyttä ja luovuutta. Viisaudessa on *oivaltavaa ymmärtämistä*, jossa tarvitaan myös luovuutta, sillä rationaalisen älykkyytemme turvin voimme edetä vain tiettyyn pisteeseen saakka (Sternberg 2018, 72). Rationaalisen älykkyyden voi ajatella edustavan vasemman aivopuoliskon kategorisoivaa, hieman staattista, tapaa käsittää maailma, kun taas oikea aivopuolisko tuo mukaan luovan mielikuvituksen dynaamisuutta. Näin ollen voi vakuuttua, että molempia tarvitaan, mutta yhdessä ne olisivat ”enemmän”.

Määritelmä on luonnollisesti yksinkertaistava, sillä molemmat osatekijät ovat itsessään monimerkityksisiä. Robert Sternbergin mukaan viisauteen yhdistyy älykkyyden ja luovuuden myös tietämys, ja siinä tasapainottelee pitkän ja lyhyen tähtäyksen omat edut sekä toisten ja laajempien osapuolien edut. Olemme laumaeläimiä, joten lauman haastaminen ei ole helppoa, mutta joskus eettisin toimintamalli voi merkitä toimimista ainakin lauman lyhyttä etua vastaan. (Sternberg 2018, 65.) Sternbergin näkemys vahvistaa moraalisuudessa vaikuttavaa jännitettä egoistisen minäsuuntautuneen ja altruistisen toiseen suuntautuneen toiminnan välillä.

Vaikka voikin olla luova olematta eettinen, on vaikeampi toimia eettisesti olematta luova. Luovuus merkitsee Sternbergille ajattelemista tai toimimista jossain määrin uudellaisella, mutta myös jopa *pakottavalla* tai jollain lailla hyödyllisellä tavalla. Eettisesti oikea teko on vahvasti kontekstisidonnainen asia. Sternbergin mukaan eettinen käyttäytyminen voi olla yllättävän vaikeaa ilman luovuutta. Jo tilanteen tulkitseminen eettiseksi voi vaatia luovaa mielikuvitusta ja sitten tilanne pitäisi osata määritellä riittävän merkittäväksi, jotta yksilö kokisi tarpeelliseksi ottaa siitä vastuuta ja seuraavaksi yksilön pitäisi vielä kyetä päättämään, mitä tai miten jotain eettistä sääntöä tulisi juuri tässä tilanteessa soveltaa. (Sternberg 2018, 63–65.) Sternbergin näkemys selittää osittain moraalisen motivoitumisen vaikeutta.

Moraalisessa päättelyssä tarvitaan siis luovuutta, jonka avulla pystyisi oivaltamaan paremmin asioiden välisiä yhteyksiä ja ymmärtämään esimerkiksi, milloin jotakin moraalista sääntöä, kuten ”totuutta”⁹, tulisi soveltaa. Mikäli todella ymmärtäisi, mitä kultainen sääntö eri muodoissaan merkitsee, kattaisi se *yksinään* useimmat käsitteelliset moraaliset totuudet, sillä Jonathan Haidtin tutkimusten mukaan 70 % moraaliväitteistä

---

⁹ Niinkin itsestään selvä moraalinen totuus kuin ”viattoman kiduttaminen on väärin”, edellyttää jonkin asteista tulkintaa. Mikäli tulkitsee viattoman riivatuksi vääräuskoiseksi, voi kiduttamisen vääräuskoisuus tulla kyseenalaistetuksi. Moraalitotuudet hyvin tietäen on tehty moraalittomuuksia.

vaikuttaisi liittyvän jollain lailla vahingon ja välittämisen alueisiin (engl. *harm and care*) (Haidt 2012).

Qin Li ja Mihaly Csikzentmihalyi ovat tutkineet moraalisuuden ja luovuuden välistä yhteyttä ja haastatelleet tutkimuksissaan muun muassa useita eri alojen nobelisteja. Heidän mukaansa eräänlainen Aristoteelinen *phronesis*, ”käytännöllinen viisaus” muistuttaisi luovaa moraalisuutta. On mielenkiintoista, että he pitävät useita haastateltaviaan pohjimmiltaan eräänlaisina ”eettisinä anarkisteina”¹⁰, joille eettiset säännöt toimivat kuin ohjenuorina, jotka eivät suoraan pätsisi tietyissä tilanteissa. (Li & Csikzentmihalyi 2018, 74–75.) He ovat tuoneet tästä syystä tutkimuksissaan esille juuri eettisten tilanteiden ainutlaatuisuuden. Vaikka eettisissä tilanteissa olisikin joitakin jaettuja universaaleja, kuten uskomusjärjestelmiä, tapoja ja tietoa, on todellisessa tilanteessa aina kyse ainutlaatuisesta yksilöstä, joka kohtaa tietyn *ainutkertaisen kontekstin*. (Mt, 78.) Metaetiikkamääritelmä luvussa 6, korostaa myös kontekstia ja tilannekohtaisuutta, jotka osaltaan tuovat eettisiin tilanteisiin kompleksisuutta.

Wang Fengyanin ja Zheng Hongin mukaan integroitunut viisaus, jossa älykkyyteen yhdistetään moraaliset hyveet, veisi parhaiten kohti sellaista eettistä ratkaisua tai tekoa, joka olisi *yhtä aikaa sekä yksilön itsensä että muiden paras*. Viisaus yhdistää moraalisuuden ja älykkyyden niin, että molemmat tekijät vahvistavat toisiaan. (Fengyan & Hong 2012, 65.) Viisaus on itsessään siinä mielessä normatiivinen käsite, että tietämystä pitäisi osata käyttää *luovasti* yhteiseen hyvään, sillä todellinen viisaus edistää yhteistä hyvää ja kehittää ihmiskuntaa (mt, 70). Fengyanin ja Hongin (2012) mukaan kiinalaisessa perinteessä on korostettu ihmisluonnon ymmärtämistä viisauden lisäämiseksi ja tämä tukee kirjoituksen pääteesiä empiirisen tietämyksen laajemmasta

---

¹⁰ Juuri eettisten anarkistien kaltaisten toisinajattelijoiden esimerkin avulla voimme kehittyä moraalisesti ilman ehdotonta objektiivisuuden olettamusta. J.S. Mill on esimerkki filosofista, jota voisi pitää oman aikansa eettisenä anarkistina, sillä hän kannatti naisten tasa-arvoa ja orjuuden vastustamista aikana, jolloin ”laumalla” oli vielä taantumuksellisempi maailmankuva.

integroimisesta moraalisuutemme perustaan. Osaltaan viisauden ja moraalisuuden yhteydessä kiteytyy tämän tutkielman ydinajatus siitä, että luovuuden välityksellä voisi hyväksyä moraalin objektiivisuuteen suhteellistavia elementtejä.

M. Pasupathi ja U.M. Staudinger ovat myös tutkineet moraalisen päättelykyvyn ja viisauden yhteyttä. Heidän mukaansa moraalinen päättelykyky vaikuttaisi olevan yksi välttämätön, mutta ei riittävä komponentti kaiken kaikkiaan laaja-alaisemmassa viisaudessa. Näiden kykyjen välillä on kohtuullinen korrelaatio ja suurempi viisaus olisi evidenssiä myös laadukkaalle moraalille päätelykyvylle. Molempien kykyjen kanssa korreloi myös luovuus. Laadukkaan moraalisen päätelyn taustalla saattaa olla kyky tarkistella asioita eri näkökulmista, joka voisi selittää, miksi se vaikuttaa olevan välttämätön tekijä myös viisaudessa. Viisauteen vaikuttaa liittyvän vahvasti kyky ottaa huomioon luovasti tilanteet ja kontekstit. Tilanteen mukaisuus ja kontekstisidonnaisuus ovat tärkeitä huomioita, jotka näyttävät, että viisauden vaatima näkökulmallisuus on olennainen osatekijä myös moraalisuudessa. (Pasupathi & Staudinger 2001, 403–413.)

Jos ymmärtäisimme paremmin, millaisia olentoja olemme, voisimme tulla viisaammiksi, jolloin osaisimme toimia eettisemmin kohtaamissamme moraalisisissa ”tositilanteissa”. Objektiivisemmat säännöt on tietenkin osattava; ei hyvä jazz-improvisaatiokaan onnistu, ellei ole ensin oppinut klassisen soittamisen taitoja. Metaetiikassa on perinteisesti soitettu rationaalisen argumentoinnin klassisten, ehdottomien sääntöjen mukaan, mutta moraalisesti viisaaseen synteesisinfoniaan tarvitaan myös subjektiivisempaa luovaa tulkintaa, jopa improvisaatiota. Tutkielman tavoite on pyrkiä vakuuttamaan, että viisain tapa edetä metaetiikassa olisi synteessin ehdottama ”molempi-parempi” -tie, jossa yhdistyy empiirinen tietämys ja filosofinen luova tulkinta.

3. Streetin darwinilainen keittiö: evoluutio maistukoon läpi aterian

Jotkut moraalirealismen kannattajat ovat kohdanneet, yleensä antirealisteilta, useita evoluutioon, biologiaan, aivotutkimukseen tai muihin empiirisiin tutkimuksiin vetoavia kumoamisargumentteja. Kumoajat ottavat yleensä kohteekseen metaetiikan peruspalikoita, kuten tässä tutkielmassa moraalien objektiivisuuden. Yhtenä kumoajien tavoitteena on ollut osoittaa moraalien objektiivisuudesta kiinni pitävien näkemysten olevan empiirisen tutkimustiedon valossa jollain lailla metafysisesti, episteemisesti tai psykologisesti epäilyttäviä. Kumoamisargumentit edustavat perinteistä ”joko-tai” -tapaa tuoda empiiristä tietämystä metaetiikan perustaan.

Kumoamisargumentit toimivat kuitenkin jossain mielessä kuin lyömäaseina taisteluareenalla. Antirealistisemmat näkemykset ovat asettuneet empiirisen tietämyksen edustamaan, skeptissubjektiivisempaan nurkkaan, ja moraalirealistit ovat pitäneet puoliaan ”rationaalisesti perustellumman”, ehkä konservatiivisemmän, mutta ainakin objektiivisemmän moraalinäkemysten nurkasta. Richard Joycen mukaan vastaavalla tavalla rakennettuja kumoamisargumentteja on käytetty jo Antiikin Kreikan aikana kumoamaan uskonnollisia uskomuksia vetoamalla niiden oletettuun alkuperään (Joyce 2016, 1). Antiikin kumoamisargumenteissa tiede edusti rationaalista *varmuutta* epämääräistä uskontoa vastaan. Nyt pöydät ovat kääntyneet ja tiede edustaa todennäköisyyksiä, kun taas robustein moraalirealismi objektiivisuuden varmuutta.

Antikumoajat ovat puolustaneet moraalien objektiivisuutta perinteisin filosofisin keinoin ja tarkentaneet näkemyksiään, eikä ainakaan mikään yksittäinen kumoamisargumentti ole onnistunut olemaan riittävän ”kumoava”. Realistit ovat onnistuneet pitämään asemansa juuri argumenttiansa rationaalisen vakuuttavuuden ansiosta, kun taas antirealistit ovat usein pystyneet tarjoamaan tieteellisesti ”parempia” selityksiä. Realismin robusteinta muotoa, nonnaturalismia, vastaan on argumentoitu myös yhdistämällä

kumoamisargumentteja, mutta se vaikuttaisi pysyvän jossain mielessä yhtä immuunina empiriaan tukeutuille argumenteille kuin uskonnollinen Divine Command Theory¹¹.

3.1. Sharon Street kumoamisargumenttien kentässä

Sharon Streetin evoluutioon tukeutuva kumoamisargumentti ” *A Darwinian dilemma for moral realists of value*” (2006), on sikäli vaikuttava, että sitä vastaan on viime vuosinakin argumentoitu ja siihen on usein viitattu. Streetin itsensä lisäksi hänen edustamaansa humelaista konstruktivismia¹², on jatkojalostanut esimerkiksi Jeroen Hopster¹³. Streetin näkemystä voisi pitää kuin puolivälin krouvina antirealistien ja realistien välisissä moraalitotuusväittelyissä, sillä hän suosii realistien tapaan kognitivismia, jonka mukaan jonkinlaisia moraalisia totuuksia olisi olemassa. Victor Kumarin mukaan kognitivismiin houkutusta selittää osaltaan se, että moraaliväitteet vaikuttavat totuusarvoiselta, vaikka niiden todentajat olisivatkin metafysisesti ja episteemisesti kummallisia (Kumar 2017, 4). Myös luvussa 8 esitettyjen tutkimusten mukaan monet vastaajat pitivät moraaliväitteitä totuusarvoisina. Street pitää siis kiinni jonkinlaisista moraalista totuuksista, mutta esittää empiriaan vedoten epäilyksiä ennen kaikkea niiden *objektiivisuudesta*.

Richard Joycen mukaan Street yrittää konstruktivisminsa välityksellä välttää liukumista siihen, ettei moraalisia totuuksia olisi. Vaikka moraalirealistit ovat argumentoineet Streetin haastetta vastaan, on heidän kognitivistisissa näkemyksissään myös monia yhdistäviä piirteitä: ainakin he taistelevat jonkinlaisten moraalisten ”totuuksien” puolesta. Joyce on jopa ehdottanut Streetin antirealismien edustavan minimaalista realismia.¹⁴

---

¹¹ DCT:n kannattajat ovat moraalirealisteja, joiden mukaan moraaliset tosiasiat määräytyvät jumalallisen käskyn perusteella, eikä tällainen moraalirealismi tarvitse tukea evoluutioteorialta.

¹² Konstruktivismiin mukaan moraalit ei käsitä asiantiloja tai ominaisuuksia vaan esittää ratkaisuja ongelmatilanteisiin yhteisen harkinnan perusteella. Moraalin maailma konstruoidaan.

¹³ Hopsterin mielestä paras empiirinen argumentti saadaan, kun yhdistetään Sharon Streetin ja Michael Rusen kumoamisargumentit (Hopster 2017, 765).

¹⁴ Joyce jakaa mielestä riippumattomuuden suhteen realistit minimaalisiin realisteihin, joiden mukaan moraalitotuuksia on, mutta niillä on jollain tavalla riippuvainen totuusarvo ja vahvoin realisteihin, jotka ovat lisäksi sitä mieltä, että totuudet ovat mielestä riippumattomia. Keskustelu siitä, millainen

Joycen non-kognitivismi on toinen antirealistinen näkemys, joka tulee vastaan useissa kumoamis- ja antikumoamisargumenteissa. Non-kognitivismiin mukaan moraalisia faktoja ei ole, joten puhe moraalisisista asioista, toisin kuin ei-moraalisista asioista, ei voi johtaa minkäänlaiseen totuuteen. (Joyce 2015, osa 1.)

Joycen mukaan moraaliuskomusten *oikeuttaminen* olisi totuuden sijasta parempi kumoamiskohde. Moraaliuskomuksia voisi pitää oikeutettuina vain, mikäli voisi vakuuttaa, että ne on muodostettu riittävän luotettavan prosessin välityksellä. Joycen mukaan evidenssi ei tue sitä, että ne seuraisivat luotettavasti totuutta jäljittävästä epistemologisesta prosessista, joten kaikki moraaliuskomukset ovat epäoikeutettuja. Sen sijaan aritmeettinen uskomus, kuten esimerkiksi $2+3=5$, on oikeutettu ja tosi, sillä se on seurausta riittävän luotettavasta prosessista. Oikeutettu tosi uskomus ei voi olla vahingossa tosi. (Joyce 2016, 3–8.) Joycen suhteellisessa oikeuttamisessa on silti yhtäläisyyttä Streetin riippuvaisten totuuksien kanssa, vaikka edustavatkin eriäviä näkemyksiä moraalitotuuksien olemassaolosta.

Heidän erimielisyytensä metaetiikan peruspalikasta, totuus vai uskomus, osoittaa osaltaan moraaliasioiden luokittelun vaikeutta. Luokittelu on yksi asioista, joissa empiirisesti informoitu filosofia voisi auttaa. Epäoikeutetuiksi kyseenalaistettuja uskomuksia voi yrittää oikeuttaa käyttämällä apuna episteemisiä mekanismeja ja tätä moraalirealistit ovat pyrkineet tekemäänkin. Se, mikä sitten olisi episteemisesti riittävän hyväksyttävä prosessi ei ole selvää. Victor Kumarin mukaan kognitiivinen tiede voisi toimia tässä apuna, tosin lähinnä *kumoavasti*. Jos voisi todistaa, että esimerkiksi jokin yksittäinen moraaliuskomus perustuisi epäilyttävään psykologiseen prosessiin, kuten toiveajatteluun, voisi sen mukainen uskomus kumoutua.¹⁵ (Kumar 2017, 7.)

---

riippumattomuus on kyseessä, on ollut antirealistien ja realistien välisissä kiistoissa muutenkin aika epämääräistä. (Joyce 2015, luku 5.)

¹⁵ Freud piti uskontoa eräänlaisena toiveajatteluna ja esitti kumoavasti, että kun tämä lopulta käsitettäisiin, voitaisiin uskonnosta luopua (Joyce 2016, 1).

Joycen kumoamisargumentti edustaa siis skeptistä haastetta, jonka mukaan moraaliuskomusten kannattajien, kuten moraalirealistien, pitäisi alkaa hyväksyä harteilleen todistamisen taakka¹⁶ tai ainakin tehdä työtä oikeuttamisen palauttamisen tai perustamisen puolesta. (Joyce 2016, 10–12.) David Bourgetin & David Chalmersin (2013) filosofeille tehdyssä kyselyssä lähes 60 % vastaajista kallistui edelleen realismin puolelle, ja vain alle 30 % kannatti jotakin antirealismien muotoa. Tästä näkökulmasta antirealisteja voi edelleen pitää altavastaajina. Kyselyn tulokset vahvistavat siis realistien tapaa olettaa argumenteissaan realismin olevan se intuitiivinen ennako-oletus, josta lähdetään liikkeelle. Luvussa 8 esitetyt uudemmat metaeettiset tutkimustulokset saattavat kuitenkin auttaa siirtämään todistamisen taakkaa enemmän realistien puolelle.

3.2. Streetin darwinilainen dilemma ”empiria edellä” -antiteesinä

Street painottaa dilemmansa perustuvan vähiten kiistanalaisiin evolutiivisiin faktoihin, vaikka myöntää niidenkin olevan spekulatiivisia. Dilemma haastaa moraalirealistiset teoriat, jotka esittävät olevansa yhteensopivia luonnontieteen kanssa, mutta pitävät ainakin joitakin arvoja (engl. *evaluative facts or truths*) riippumattomina ihmisen *kaikista arvottavista tuntemuksista*¹⁷ (Street 2006, 110). Erityiskohteena ovat nonnaturalistit, joiden mukaan olisi olemassa omanlaisiaan redusoimattomia ja ei-luonnollisia moraalisia faktoja. Street mainitsee ainakin Thomas Nagelin, Derek Parfitin ja Russ Shafer-Landaun näkemysten mukaisen moraalirealismien. (Street 2006, 111–113.)

---

¹⁶ Yleisesti ottaen todistamisen taakan ajatellaan kuuluvan sille, joka jotain väittää. Altavastaajan tulisi esittää kiistanalaisen väitteensä puolesta todistusaineisto. Joycen (2015) mukaan todistamisen taakka voisi olla sillä, jonka näkemys ei ole yleiseen konsensukseen perustuva.

¹⁷ Engl. *“evaluative attitudes”* Street tarkoittaa haluja, arvostuksia, paheksunnantunteita, ei-reflektiivisiä arvottavia kokemuksellisia taipumuksia, kuten kokea X puoltamaan tai vaatimaan tekoa Y, mutta myös alitajuisia arvostelmia koskien moraalisia vaikuttimia. (Street 2006, 110.)

Street pitää naturalististen moraalirealistien¹⁸ tilannetta monimutkaisempana, sillä he pitävät arvoja analogisesti luonnollisia asioita vastaavina, kuten esimerkiksi veteen voi viitata käyttämällä sitä vastaavaa kemiallista käsitettä H₂O. (Street 2006, 112). Vaikka naturalistiset realistit näin selviäisivät nonnaturalisteja paremmin Streetin vaatiman kausaalisuuselityksen kanssa, muodostuisi heille taas ongelmaksi, millaisia riippumattomat arvot ontologisesti olisivat (Street 2006, 131). Streetin mukaan arvot tulee voida pohjaansa saakka kytkeä esimerkiksi ihmisen psykologisiin piirteisiin. Streetin antirealismissakin arvot ovat silti *omanlaisiaan*, eikä hän oleta niiden suhteen analogisesti vastaavia kausaaliselityksiä kuten esimerkiksi alkeishiukkasista. (Street 2016, 33.)

Streetin dilemman kohteena on siis moraaliarvojen oletettu riippumattomuus. Tässä tutkielmassa ei ole tilaa pohtia tarkemmin riippuvaisuus-riippumattomuus-keskustelua, joka on monimutkaista ja voi koskea myös esimerkiksi matematiikan entiteettejä¹⁹. Selkeyden vuoksi rinnastan riippumattomuuskäsitystä jonkinlaiseen *ehdottomaan objektiivisuuteen*, jota joidenkin moraalisten väitteiden oletetaan moraalirealismien mukaan edustavan. Tästä esimerkkinä on Russ Shafer-Landaun (2012) objektiivinen näkemys, jossa riippumattomuus tarkoittaa, että moraalinen väite olisi tosi tai epätosi ”riippumatta siitä, mitä yksikään ihminen edes ideaalisissa olosuhteissa ajattelee siitä”.

Streetin dilemman ensimmäisen sarven mukaan realistit joutuisivat päätyämään skeptiseen lopputulemaan, mikäli esittäisivät, että riippumattomien arvojen ja evoluution vaikutusten välillä ei olisi yhteyttä. Luonnonvalinta suosii tuntemuksia, jotka edistävät

---

¹⁸ Streetin realismikriteerien mukaan osa naturalistisista realismin muodoista olisi antirealistisia, eivätkä täten dilemman kohteena. Street tulkitsee naturalistisen realistin Peter Railtonin antirealistiksi. Railtonin mukaan yksilön ei-moraalinen hyvä on yhtä kuin se hyvä, mitä hän *haluaisi haluta* ideaalisissa *täydellisen tiedon* olosuhteissa. Moraaliset totuudet ovat tällöin yhteydessä yksilön arvottaviin tuntemuksiin ja toisen tason haluihin, joten ne ovat jollain tavalla riippuvaisia. (Street 2006, 137.)

¹⁹ Hopsterin mukaan Street haastaa tavallaan myös matemaattisen Platonismin, jossa yhtenä ongelmana on, miten voisi jäljittää, pääosin luotettavia, riippumattomia matemaattisia faktoja (Hopster 2018, 2).

lajin eloonjäämistä ja lisääntymistä, joten sen vaikutus saattaa toimia riippumattomien arvojen suhteen jopa *vääristävästi*. Hän esittää analogian, jossa realistit purjehtii kohti riippumattomien arvofaktojen Bermudaa. Evoluution aallot kieputtavat kuitenkin venettä ja luonnonvalinnan tuulet puhaltavat niin, että jos mikään ei sido faktoja ja evoluutiota toisiinsa, ei perille pääse muuta kuin sattumalta. Kun tähän yhdistetään Streetin väite evoluution valtavasta vaikutuksesta moraaliväitteiden sisältöön, näyttää realistit joutuvan tyytymään skeptiseen lopputulemaan, jonka mukaan riippumattomat arvot voivat olla vääriä. Vaikka antaisi rationaalisen reflektion vaikuttaa ja ajattelisi puhtaan järjen toimivan totuutta kohti ohjaavana kompassina, ei rationaalisuutemmekaan ole riippumaton. (Street 2006, 121–125.) Eri kulttuureissa on päädyttykin erilaisiin moraalisääntöihin, joista toiset voivat vaikuttaa eri kulttuurin näkökulmasta vääriksi. Toisaalta kultaisen säännön kaltaisia moraaliohjeita löytyy lähes joka kulttuurista. Streetin vääristämisvaikutus vaikuttaa näin ollen varsin ”kovaalta”.

Dilemman toinen sarvi puolestaan osoittaa, että mikäli realistit myöntäisivät riippumattomien moraaliarvojen ja evoluution välille jonkinlaisen suhteen, niin sen olisi sovittava luonnonvalinnan mekanismeihin. Streetin esittämässä moraalirealismissa luonnonvalinta joutuisi suosimaan yksilöitä, jotka kykenevät jotenkin käsittämään riippumattomia arvoja. Streetin mukaan realistien ainoa mahdollinen evoluutiosuhde olisi niin sanottu *jäljityssuhde* (engl. *tracking account*), jota hän ei pidä tieteellisesti hyväksyttävänä. Luonnonvalinta toimii adaptiivisten mekanismien mukaisesti, eikä jäljitä totuutta. Streetin kuvaamassa jäljityssuhteessa ikään kuin oletetaan, että olisi kuin valmiina jonkinlaisia redusoimattomasti moraalisia ominaisuuksia, joita voisi ei-moraalisten asioiden lisäksi jotenkin tunnistaa. (Street 2006, 125–126.) Myös Richard Joyce pitää moraalirealismia näkemyksenä, jossa jäljitetään²⁰ jonkinlaisia arvotosiasioita.

---

²⁰ Joycen mukaan käsitys rahan arvosta perustuu jonkinlaiseen kollektiiviseen päätökseen eikä arvo näin ollen ole objektiivisesti olemassa. Hän esittää esimerkin Fredistä, joka pitää kädessään paperinpalaa, joka sattuu olemaan 10 dollarin seteli, mutta Fred ei sitä *tiedä*. Jos Fred sitten ennustaisi teelehdistä, että

Joycen mukaan jäljittäminen olettaa moraalikyvyn, joka tunnistaisi omanlaisiaan moraalisia asioita, ”koska ne ovat tosia”²¹ (Joyce 2016, 11).

G.E.Moore kannatti 1900-luvun alussa totuuden vastaavuusteoriaa, jonka mukaan uskomus on tosi, mikäli on olemassa sitä vastaava fakta (David 2020, 1.2). Totuuden vastaavuusteoria tuki osaltaan metafyyssistä realismia, joten Streetin ja Joycen jäljityssuhteessa voi mahdollisesti nähdä kaikuja tällaisesta ontologisesta latautuneesta totuuskäsityksestä. Totuuden vastaavuusteoria sopii esimerkiksi siihen, miten vettä vastaa kemiallisesti H₂O. Tällaisessa vastaavuudessa on luonnollisten ei-moraalisten asioiden suhteen jotain yksinkertaista ja selkeää. Arvot ovat kuitenkin niin kompleksisia asioita, että totuuden vastaavuusteoriaa paremmin niitä kuvastamaan voisi paremmin sopia pragmaattinen totuuskäsitys, kuten tässä tutkielmassa tuodaan luvuissa 6 ja 7 esille.

Metaeettisen näkemyksen olisi Streetin mukaan voitava uskottavasti selittää, miten, miksi ja missä järjestyksessä ihmiselle evoluution kautta kehittyi kyky täysimittaiseen moraaliseen arvottamiseen²². Ensin ilmaantuivat motivoivat tunnetaipumukset ja evolutiivisesti vasta paljon myöhemmin tietoisemmat kielellisesti jäsentyneet arvoarvostelmat. Streetin mukaan realisteilla ei ole uskottavaa selitystä, miten riippumattoman arvon käsittämiskyky voisi periytyä. Mikäli tunnetason taipumuksemme olisivat olleet erilaisia, myös moraaliset näkemyksemme olisivat vastaavasti olleet erilaisia. (Street 2006, 115.)

---

paperinpala on 10 dollarin arvoinen ja hän tästä syystä *uskoisi* asian, olisi kyseinen uskomus *tosi*, mutta epäoikeutettu, sillä se on muodostunut epäilyttävän teehehti ennustamisprosessin avulla. Uskomus rahan arvosta on sellaisen prosessin lopputulema, joka ei jäljitä totuutta. Joyce näkee rahan arvossakin jonkinlaista *jäljittämistä*, jota ei pidä oikeutettavana tapana muodostaa uskomuksia. (Joyce 2016, 5.)

²¹ Jos arvot oletetaan valmiiksi, tulee mukaan jonkinlaista teleologista ajattelua. Moraalirealistien merkityksen merkityksellisyydessä voi nähdä tällaista teleologisuutta. On kuitenkin muistettava, että teleologisuuden ehdoton kielto on todennäköisesti mahdoton ideaali: olemme merkitystä luovia olentoja.
²² engl. *”full-fledged evaluative judgment”*, jolla Street tarkoittaa arvostelmaa, jossa on mukana ei-reflektioivan taipumuksen lisäksi myös reflektiota, kielellisesti rikastettua arviointia ja taitoa punnita sekä kyseenalaistaa toimintavaihtoehtojaan (Street 2006,118).

Streetin selityksessä evoluution vaikutus on jonkinlaista sopeutumista (engl. *adaptive link account*), jossa arvottavat taipumukset paransivat esi-isiemme lisääntymiskykyä, sen sijaan, että heillä olisi ollut erityinen kyky²³ havaita riippumattomia arvoja. Vaikka ihmisen moraalisuus onkin rationaalisuutemme ansiosta kompleksisempaa, adaptiivisia esimoraalisia käyttäytymismekanismeja, kuten vastavuoroista altruismia, on löydettävissä myös eläimillä. Sopeutusvaikutuksessa ei ole tarvetta viitata erikseen *totuuden rooliin* perusteluissa. (Street 2006, 127–129.) Tämä vastaa toimimista Occamin periaatteen²⁴ mukaisesti. Pidän sopeutumisselityksen vahvuutena myös, että se osoittaa ihmisen yhteyttä muihin eläimiin. Se, että ihmiselle on kehittynyt myös ei-adaptiivisilta vaikuttavista monimutkaisista moraalista käytäntöjä osoittaa, kuinka kompleksisista asioista moraalisuudessa on kysymys.

Streetin mielestä antirealismi sopii paremmin tieteen kausaalisuusvaatimukseen ja jokainen jatkossa tuleva hyvä tieteellinen selitys pistäisi uuden kapulan realistin rattaisiin. Myös Joycen (2015) mukaan metaeettisen teorian arvoa voi mitata sen selityskyvyllä ja erityisesti moraalin suhde motivaation olisi hyvä voida selittää. Streetin mukaan motivoitumisen huomioimista, kuten esimerkiksi halua toimia jossain tilanteessa oikein, voikin pitää yhtenä hyvän moraaliselityksen piirteenä. (Street 2006, 153–154.) Streetin mukaan arvotosiasioita olisi siis olemassa, mutta ne ovat arvottavien taipumustemme funktio, joten ne ovat tietyssä määrin aina riippuvaisia/suhteellisia. Moraaliväitteet ovat pohjaansa saakka *väittäjästään* riippuvaisia. Street haluaa pitää moraaliset totuudet, mutta ei aseta väitteiden objektiivisuuden suhteen kovin suuria vaateita.

---

²³ Joyce esittää, että moraalisen nativismiin yhden hypoteesin mukaan voisi olla kyky, jonka toiminta-alue olisi moraalinen ja jonka luonnonvalinta on tähän tehtävään muokannut, mutta ei siinäkään totuuksia jäljitetä (Joyce 2016, 2). Mahdollinen *moraalikyky* on asia, johon empiria voi tuoda uusia näkökulmia.

²⁴ Occamin partaveitsi on periaate, jonka mukaan ilmiöitä selittävien tekijöiden määrän pitää olla mahdollisimman vähäinen ja mahdollisten kilpailevien selitysten joukosta pitää valita yksinkertaisin.

3.3. Streetin dilemman tarkastelua

Vaikka neurotieteen näkemys perustunteiden ensisijaisuudesta tukeekin Streetin näkemystä, on huomionarvoista, että realistien ja antirealistien välisessä kiistelystä on epäselvyyksiä koskien myös sitä, kuinka paljon näkemyksissä liitetään moraalisiin tunteisiin *kognitiivista sisältöä*. Joycen (2015) mukaan termistön epäselvyydestä onkin seurannut kumoamisargumenteissa puolin ja toisin olkiukkoargumentointia²⁵. On varsin mahdollista, että Street yrittää sitouttaa realisteja liian vahvaan kantaan. Ilman minkäänlaista suhdetta evoluution ja moraalisten väitteiden totuudellisuuden välillä dilemman ensimmäisen sarven skeptinen lopputulema olisikin uskottava.

Joycen (2015, luku 5) mukaan ei sellaista moraaliteoriaa voisi olla, jonka mukaan moraaliset totuudet eivät olisi mitenkään riippuvaisia mielestä. Street pitää evoluution vaikutusta ainakin sellaisena, etteivät moraalirealistien objektiivisuusnäkemykset ole perusteltuja. Joycen mukaan Street on ottanut kohteekseen objektiivisuuden, välttääkseen päätymistä virheteoreettiseen lopputulemaan, jonka mukaan kaikki moraaliväitteet olisivat epätosia (Joyce 2016, 2). Joyce itse menee skeptisyydessään pitemmälle.

Street vaatii moraalirealisteja esittämään vakuuttavia vastauksia miksi-kysymyksiin ja antamaan moraaliväitteistä uskottavia kausaaliselityksiä. Kattavampi selittämiskyky on kiistatta antirealismin etu, mutta kausaalisuuskysymys itsessään on varsin kiistanalainen. Kausaaliselityksiin vetoaminen on myös altistanut Streetin realistien vastakritiikille. Russ Shafer-Landau vaatii jopa, että antirealistien pitäisi itse esittää *täydellinen* ei-moraalinen kausaalitarina moraalisten kykyjemme alkuperästä (Shafer-Landau 2012, 25). Shafer-Landaun mukaan olisi myös evolutiiviselle voimille *immuuneja* metafysisiä moraalisia

---

²⁵ Olkiukkoargumentti on virheargumentti, jossa toisen osapuolen näkemystä liioitellaan, jotta oma näkemys voi tuntua uskottavammalta.

totuuksia, sillä välttämättömillä *a priori* -totuuksilla²⁶ ei ole evolutiivista alkuperää. Formaalit loogiset päättelyt olisivat esimerkkejä tällaisista uskomuksista²⁷ ja ne toimisivat myös vasta-argumentteina antirealistien kausaatiohaasteeseen. (Shafer-Landau 2012, 30.)

Ultimaattisia kausaaliselityksiä evoluution ja luonnonvalinnan vaikutuksista moraalisten kykyjemme alkuperästä ei varmastikaan tulla näkemään. Kumarin mukaan moraaliväite koostuu tyypillisesti ainakin kahdesta osasta: moraaliuskomuksesta ja moraalituntemuksesta, jotka ovat vahvasti linkittyneitä toisiinsa. Kognitiivinen tiede voisi näin ollen tutkia esimerkiksi moraaliväitteen kausaalisesti selittävää roolia, sillä tunteet voivat liittyä väitteisiin kausaalisesti. Naturalistisen metodologian käyttö metaetiikassa on muutenkin vasta alullaan, ja uusi tieto voi vaikuttaa näkemyksiin. (Kumar 2017, 3–5.)

Vaikka evoluutiovaikutukset itsessään ovat kiistattomia, Streetin esittämä vääristämisaikutus on jo biologisten raamitekijöiden moninaisuuden johdosta suppeampi kuin hän esittää. Jeroen Hopsterin mukaan evoluutio on asettanut meihin varsin tiukat rakenteelliset ja kehitykselliset rajoitteet, joten mikä tahansa vääristämisaikutus ei olisi edes biologisesti mahdollista. Moraaliväitteiden taustalla vaikuttavat monet lajillemme ominaiset biologiset ominaisuudet, kuten esimerkiksi sosiaalisuus, älykkyys, jälkikasvun riippuvaisuus vanhemmistaan, ryhmämetsästyksen merkitys, pitkäikäisyys, ruumiin koko ja pystykäveleminen. Joten, mikäli jollakin toisella lajilla olisi moraaliväitteitä, tulisi niiden olla jollain lailla kytköksissä vastaaviin tekijöihin. (Hopster 2018, 11.)

---

²⁶ Thomas Pölzlerin mukaan joitakin *a priori* totuuksia voi tarkastella myös empiirisesti, esimerkiksi matemaattisesti lahjakas yksilö voi käsittää *a priori*, että jokin luku on alkuluku, mutta saman asian voi lahjattomampi yksilö todeta empiirisesti *a posteriori* laskukoneella (Pölzler 2018, 4915).

²⁷ Loogisia päättelyitä kuten, jos x on parempi kuin y, joka on parempi kuin z, niin x on parempi kuin z ja jos on väärin tehdä x ja väärin tehdä y niin on väärin tehdä x ja y (Shafer-Landau 2012, 30).

Shafer-Landau muistuttaa, etteivät monet moraaliuskomuksistamme muutenkaan perustu vääristäviin evoluutiovaikutuksiin, joten ainakin tällaisten uskomusten episteemisen immuniteetin voisi taata juuri niitten *totuus* (Shafer-Landau 2012, 11). Evoluution vaikutuksesta moraalitytöuksiin ei olisi huolta ennen kuin sen voisi osoittaa toimivan uskospillerinä, joka vaikuttaisi suoraan toimijan päättelykykyyn ja istuttaisi häneen täsmälääkkeen tavoin valmiin uskomuksen ilman, että hän voisi rationaalisesti perustaa uskoaan mihinkään. Rationaaliset päättelykykymme voivat kompensoida evoluution vääristävää vaikutusta vastaan ja viedä kohti riippumattomia, objektiivisia, moraalisia totuuksia.²⁸ (Shafer-Landau 2012, 17–18.)

Streetin mukaan, kun realistit ehdottavat rationaalisuuttamme tällaiseksi erityiskykyksi, he joutuvat silti ottamaan kantaa siihen, miten rationaalisuuskykymme onnistuu tunnistamaan riippumattomia moraaliarvoja, jotka *sattumalta* myös sopivat sopeutumisvaikutukseen. Tämä edustaa vaihtoehtoista evolutiivista selitystä, jonka mukaan ihmiselle olisi kehittynyt jonkinlaisena sivutuotteena kyky käsittää moraalisia totuuksia. (Street 2006, 142–144.) Joycen mukaan on hyvä erottaa toisistaan se, että jokin piirre on evolutiivisesti valittu siitä, mitä varten piirre mahdollisesti alun perin ilmaantui. Meillä saattaa jopa ollakin kyky tunnistaa jonkinlaisia moraalisia faktoja, vaikkei tämä taito olisi alun perin ollut piirteen evolutiivinen tarkoitus. (Joyce 2016, 11.)

4. Skarsaunen realistinen perinnekeittiö: näillä mausteilla on pärjätty

Knut Olav Skarsaunen artikkeli ”*The survival of the fittest*” (2012), edustaa tutkielman antiteesiä ja moraalirealismen vastaiskua Streetin dilemmalle. Skarsaunen mukaan Street väittelee olkiukkoa vastaan esittäessään realistien sitoutuneen siihen, että moraaliset totuudet olisivat riippumattomia ”kaikista arvottavista taipumuksistamme”, eikä dilemma

---

²⁸ Shafer-Landaun mukaan moraaliset kykymme voivat ollakin herkkiä totuudelle (Shafer-Landau 2012, 9).

aiheuta hänen mukaansa moraalirealisteillemme ainakaan uusia episteemisiä huolia. Skarsaune puolustaa moraalirealismia vetoamalla kahdessa vastakkaisessa argumentissa kipuun ja nautintoon. (Skarsaune 2011, 229–230.) Myös Shafer-Landau (2012) pitää näitä kipu-nautinto-argumentteja hyvänä linkkinä arvotosiasioiden ja moraalisten totuuksien välillä.

4.1. Kivun antiteesi katkaisee Streetin dilemmateesiltä siivet

Skarsaunen mukaan Street on määritellyt dilemmansa kohteena olevien moraalirealistien sitoumukset niin tiukasti, että heidän pitäisi hyväksyä moraalisten totuuksien olevan riippumattomia jopa ihmisen kivuista ja nautinnoista. Moraalisten totuuksien tulisi olla riippumattomia uskomuksistamme ja arvoarvostelmistamme, ei kivusta. Skarsaune kannattaa Shafer-Landaun ehdotonta näkemystä, jonka mukaan ”moraalisia totuuksia ei tee todeksi yksikään todellinen, eikä edes hypoteettinen näkökulma. *Normatiivisen väitteen*²⁹ totuuden ei tulisi perustua mihinkään, mitä yksikään henkilö siitä ajattelee tai edes siihen, ettei kukaan niin ajattelisi”. Skarsaune epäilee, löytyisikö yhtäkään Streetin määritelmän mukaista realistia. (Skarsaune 2011, 241.) Skarsaunen väite, että Street argumentoi olkiukkoa vastaan on siis perusteltu, vaikkei hän *tekniisesti* näin tekisikään.

Skarsaunen ensimmäisen argumentin mukaan, jos nautinto on yleensä³⁰ hyvää ja kipu on yleensä pahaa (P) niin evolutiivisten vaikutusten ja moraalisten totuuksien välillä on suhde (S). *Modus ponens* pätee, sillä (P) on tosi, joten (S) on tosi, eikä tämä suhde ole tuonut massiivisia virheitä arvottaviin uskomusjärjestelmiimme. Kipu-nautinto-suhde on *totuuteen johtava* siinä mielessä, että sillä olisi taipumus ohjata arvovirheitä kohti totuutta. Skarsaunen mukaan tämä argumentti itsessään on riittävä, joten moraalirealistit

---

²⁹ Olen kursivoinut normatiivisen väitteen, sillä tämä kuvaa sekaannustapaa, joka voi vaikuttaa antirealistien ja realistien välisissä kiistoissa. Luvun 6 määritelmä voi selventää jakoa.

³⁰ Skarsaune tarkoittaa sitä, että enemmistössä tapauksia näin on asian laita, vaikka joskus harvoin voi olla jokin poikkeus (mt, 232).

voivat välttää Streetin esittämän skeptisen lopputuleman. (Skarsaune 2011, 232–233.) Totuutta kohti meneminen on linjassa sen kanssa, mitä Street sanoi jäljittämisestä. Street esitti skeptisen lopputuleman uhkaavan *immuunia* realistia, kun taas *yhteysrealistin* pitäisi tyytyä epätieteelliseen jäljityssuhteeseen. Ainakin Skarsaune on sekoittanut tässä pakkaa.

Skarsaunen mukaan riittää, että voidaan esittää kyky kokea tällaisia elossa pysymisen kannalta hyödyllisiä ja motivoivia tuntemuksia. Hän on samaa mieltä kuin Street, että kaikenkattaviin uskomuksiin (engl. *full-fledged beliefs*) vaikuttavat tällaiset primitiiviset tuntemukset. Tämä on se evolutiivinen mekanismi, jonka vaikutus on totuuteen johtava, sillä jos nautinto tuntuu yleensä miellyttävältä, evoluutio on vaikuttanut siihen, että me myös arvostamme sitä hyvänä. Hyvyys on erillinen moraalinen fakta, joka ilmestyy tilanteeseen mukaan (engl. *kicks in*). Evolutiivisten vaikutusten syistä ja alkuperästä ei ole tarpeen enempää spekuloida. (Skarsaune 2011, 234–236.) Pelkkä yhteyden osoittaminen vaikuttaa kovin helpolta ratkaisulta Streetin dilemmaan.

Tällainen yhteys on yksinkertaisempi kuin jäljityssuhde, jossa erityiskyvyn avulla jäljitettäisiin moraalisia tosiasioita, sillä arvo ja sitä vastaavat asenteet syttyvät *samanaikaisesti*. Skarsaune kuvaa yhteyttä samanaikaisesti muodostuvaksi tasapainoksi (engl. *pre-established harmony*): jos nautinto on yleensä hyvää, niin mitä tahansa evoluutio saa meidät tällä tavalla arvostamaan muuttuu samalla arvokkaaksi. Evoluution vaikutukset ovat totuuteen johtavia ja voimakkaimmillaan tärkeillä inhimillisillä ydinalueilla, kuten ravinnon, terveyden, onnellisuuden, sosiaalisen aseman ja sukupuolisuuden asioissa. Sellaisissa asioissa, missä evoluution vaikutus voisi toimia väärin tavalla, tulevat mukaan muut tavat muodostaa moraalisia arvostelmia. Antirealisti ei voi näin ollen esittää yleisluontoisia väittämiä evoluution vaikutuksista. (Skarsaune 2011, 234–236.) Myös Kumarin mukaan kumoamisargumentit olisivat uskottavampia, mikäli valikoisivat kohteikseen yksittäisiä, esimerkiksi epäilyttäviin psykologisiin

prosesseihin perustuvia moraaliuskomuksia, kuten esimerkiksi kaksoisvaikutuksen oppia. (Kumar 2017, 8.) Laajoissa kumoamisargumenteissa korostuukin antiteesini dikotominen asenne toisen osapuolen näkemyksiä kohtaan.

Skarsaunen toinen argumentti on ensimmäisen negaatio eli, jos ei olisi niin, että nautinto on yleensä hyvää ja kipu on yleensä pahaa ($\sim P$), niin evolutiivisten vaikutusten ja moraalisten totuuksien välillä ei olisi suhdetta ($\sim S$) ja silloin jouduttaisiin tyytymään siihen, että useimmat moraaliset tosiasiat olisivat luultavasti vääriä ja skeptinen lopputulema olisi hyväksyttävä. Mutta koska ($\sim P$) on epätosi, ei moraalirealisteilla ole asian suhteen ongelmaa. (Skarsaune 2011, 229–230.) Evoluution vaikutusten ja moraalisten totuuksien välillä on tarkoituksenmukainen suhde, eikä realistien tarvitse huolestua dilemman osoittavan kohti Streetin esittämää huimaa sattumaa tai skeptisismiä. (Skarsaune 2011, 236.)

Joycen mukaan on mahdollista, ettei kaksiarvoinen logiikka toimi moraalisuuden suhteen. Se, että P on tosi, ei tarkoita *välttämättä*, että $\sim P$ olisi epätosi.³¹ (Joyce 2016, 6.) Moraaliasiat ovat varsin kompleksisia, jolloin voisi olla niin, että toden moraaliväitteen kanssa vastakkainen väite ei olisi välttämättä epätosi. Moraalirealismen mukaan moraalisisissa erimielisyyksissä toinen osapuoli on välttämättä väärässä eli siinä oletetaan eräänlaista bivalenssia.

---

³¹ Tutkimusten mukaan ihmisten intuitiot osoittavat, että vastakkaiset moraaliväitteet voisivat olla molemmat tosia tai epätosia. Moraalisissa väitteissä voisi olla käytännöllisempää hyväksyä eräänlainen neliarvoinen logiikka, jonka mukaan kahdella vastakkaisella väitteellä voi olla neljä totuusarvoa: toinen tosi, toinen epätosi, molemmat tosia tai molemmat epätosia. Tässä ei ole tilaa pohtia neliarvoista logiikkaa syvemmin, mutta ihmisten todelliset moraalinäkemykset saattaisivat olla pluralistisia tällaisessa mielessä. On kiinnostavaa, että itämaisessä ajattelussa hyväksytään moniarvoista logiikkaa. Moniarvoinen logiikka ratkaisee myös joitakin paradokseja, kuten valehtelijan paradoksin.

4.2. Kipuyhteyden tarkastelua ja totuuden ”ilmestys”

Streetin mukaan, vaikka moraalirealistit käyttävät usein kipua astinlautana, jonka pohjalta laajentavat näkemystään kohti riippumattomia totuuksia, päätyisivät he kuitenkin lopulta jonkinlaiseen jäljitysteoriaan evoluution vaikutuksista (Street 2006, 145). Kipu on vahva kokonaiselämys, joka motivoi myös eläimiä toimimaan kipua vähentävästi. Vaikka kipuun sisältyisikin jonkinlainen *ei-reflektiivinen arvio* kokemuksen luonteesta, tätä kivun toista puolta ei yleensä voi erottaa kokemuksesta erilleen. Näin voisi kuvitteellisesti kuitenkin tapahtua, mikäli potilas saisi niin vahvoja lääkkeitä, että kipu muuttuisi joksikin toisenlaiseksi tunteeksi, jota hän ei olisi motivoitunut välttämään. Hän voisi jopa nauttia tällaisesta ”antikiputunteesta”. (Street 2006, 148–149.) Street vaikuttaa tulkitsevan realistien kipukäsityksen sisältävän ontologisesti jotain enemmän: ”kipu signaloisi välttämään ja lisäksi edustaisi riippumatonta pahaa”.

Skarsaune itse kieltää kipunäkemyksensä viittaavan mihinkään *erilliseen* yleispahaan (Skarsaune 2012, 232). Skarsaunen mukaan kipu on pahaa kokijalleen. Mikäli kokija itse tekisi arvoarvostelman, että ”tämä kipu ei ole pahaa”, vaikka samalla tuntisi kipua, niin hän tekisi tällöin moraalisen virheen (Skarsaune 2011, 242). Masokismi toimii esimerkkinä moraalirealismiin kipukäsitystä vastaan, sillä masokisti tulkitsee kivuntunteemuksen hyvänä ja tekisi realistin mukaan moraalisen virheen.

Skarsaune syyttää Streetiä liukkaasta terminologiasta ja on muodostanut oman versionsa tämän kipumääritelmästä. Skarsaunen mukaan siinä esitetään neljä erilaista mielentilaa yhteneväisinä, jotta Street voisi vahvistaa omaa näkemystään. Primitiivisimmistä käsitteellisimpään nämä mielentilat olisivat (1) negatiivinen tuntuminen, (2) motivoiva tila, (3) jonkinlainen ei-reflektiivinen uskomus koskien perusteita (4) ja sitten jonkinlainen ei-reflektiivinen uskomus koskien arvoa. (Skarsaune 2011, 239–240.) Skarsaunen mukaan Streetin määritelmään sisältyy tasot 3 ja 4, joissa on mukana

uskomuksia ja arvoa, vaikka Street itse mainitsee vain ei-reflektiivisen arvion. Skarsaune on muuttanut Steetin kipumääritelmää, joten he puhuvat tavallaan toistensa ohi.

Joycen mukaan Skarsaunen kipustrategia edustaa vetoamista “kolmanteen tekijään”, jossa viitataan luotettavaan yhteyteen moraalisten uskomusten ja niitä edustavien tosiasioiden välillä. Kolmas tekijä on eräänlainen siltakäsite. Moraalirealistien tulisi kuitenkin tehdä enemmän selittämistyötä uskomuksiensa oikeuttamisen puolesta, eikä olettaa, että yhteyteen viittaaminen riittäisi. Kumoaja on itsekin tietoinen tästä yhteydestä. Antikumoaja voisi esittää, että jokin piirre tällaisessa yhteydessä lisäisi moraalisten faktojen olemassaolon todennäköisyyttä ja tarjota sitten uskottava selitys tai hypoteesi sen puolesta, miksi kipuun pitäisi liittää jotain *moraalisia* perusteita mukaan. Muuten yhteydessä olisi viitteitä aikaisemmin esitetystä jäljittämisestä, jossa moraaliset asiat oletetaan jo valmiina olemassa oleviksi. Joyce pitää todistamisen taakkaa uskomusten esittäjien puolella ja edellyttää enemmän evidenssiä. (Joyce 2016, 12–14.)

Hopsterin mukaan kolmanteen tekijään vetoamisessa yritetään osaltaan osoittaa, ettei sattuma olisi oikeasti niin huima kuin kumoamisargumentin esittäjä väittää. Tällainen yhteys ei kuitenkaan estäisi muodostamasta vääränlaisia moraaliuskomuksia, sillä monenlaiset arveluttavat käyttäytymiset voivat tuoda nautintoa. (Hopster 2018, 10.)

Vääränlaisten uskomusten muodostamisen mahdollisuus tuo keskusteluun mukaan moraalisen erimielisyyden, joka on ollut yksi usein esitetty vastalause moraalirealismille.

Skarsaune ei koe selitysten antamista tarpeelliseksi, ikään kuin yhteys itsessään olisi riittävä tekijä perustelemaan moraaliuskomusten tosiasiallisuutta. On huomattava, että primitiivinen ”poispäin-kivusta-ja-kohti-nautintoa” -yhteys on nähtävissä alkeellisimmissakin organismeissa. Moraalisiin asioihin viittavia, ehkä esimoraalisia tuntemuksia, on havaittavissa vasta myöhemmin. Kivun ja nautinnon tuntemukset ovat näin ollen vain osa moraalisuuden kompleksista tarinaa: todennäköisesti välttämätön,

mutta ei riittävä osa. Empiiriset tutkimukset saattavat tulevaisuudessa osoittaa moraalisuuden sosiaalisen luonteen olevan yksi selittävistä piirteistä kipunautintoyhteyden täydentäjänä. Sosiaalinen laumaeläin tuntee esimerkiksi häpeän kipuna, kun jokin tilannetekijä sulkee yksilöä jollain lailla pois päin *sosiaalisesta yhteydestä*.

Kolmanteen tekijään vetoaminen ei siis osoita varsinaista aukkoa kumoamisargumentissa, vaan edustaa yhdenlaista tapaa kohdata itse haaste. Joyce pitää tällaista kytkentää siinä mielessä ”uskonnollisena”, ettei sitä voi todistaa todeksi eikä epätodeksi. (Joyce 2016, 12–14.) Skarsaunen mukaan moraalinen totuus *ilmaantuu* mukaan³². Streetkin on esittänyt, että moraalirealismissa tuntuu olevan jotain outoa uskonnonomaisuutta, koska siinä vedotaan jonkinlaiseen perusteettomaan luottamukseen (engl. *unreasoned faith*) suhteessa siinä oletettuihin riippumattomiin moraalisiin totuuksiin (Street 2016, 6). Street pitää ristiriitaisena ja jopa ylimielisenä olettamusta riippumattomista totuuksista ja siitä, että itse suurin piirtein tietäisi, mitkä näitä totuuksia olisivat (Street 2016, 28).

Vaikka Skarsaune ei tunnusta näkemyksensä viittavan uskomuksellisesti mihinkään enempään, nonnaturalisti David Killoren menee pitemmälle. Hän vetoaa vahvaan moraaliseen optimismiin, jonka mukaan voisimme luottaa, että syvimmat moraaliset uskomuksemme olisivat pääosin tosia.³³ Killorenin optimismi sitoutuu myös kaikkia nonnaturalisteja yhdistävän non-nihilismin. Hänen nonnaturalisminsa edellyttää jopa jonkinlaista uskonloikkaa (engl. *leap of faith*). ”Faith” merkitsee tässä epätieteellistä uskomusta, johon olisi oikeutettua uskoa ilman (jopa vastoin) tieteellistä evidenssiä.

---

³² Vaikka aivomme pyrkivätkin tehokkaaseen optimointiin, meillä vaikuttaa olevan kognitiivinen *lisäämisvinouma*. Leidy Klotz (2021) on käsitellyt tätä vinoumaa kirjassaan ”Subtract: The untapped science of less”. Nature-lehden artikkelin (2021) mukaan ihmisillä on taipumus ongelmanratkaisussaan suosia asioiden lisäämistä vähentämisen sijasta, vaikka jossain tapauksissa olisi tehokkaampaa vähentää.

³³ Hän mainitsee, että käytäväkeskusteluissa monet filosofit sanovat puolustavansa nonnaturalismia, koska uskovat sen olevan totta, eivätkä kestäisi ajatusta, ettei näin olisi (Killoren 2015, 10).

Killorenin mukaan ei ole kuitenkaan kyse *sokeasta uskosta*, sillä pystymme rationaalisuutemme ansiosta esittämään moraaliuskomustemme puolesta ei-tieteellistä evidenssiä. (Killoren 2015, 2–5.)

Killorenin ontologisesti latautunut nonnaturalismi osoittaa, kuinka pitkälle normatiivista kohti liukuminen voi metaeettisen näkemyksen viedä. On mahdollista, että metaeettinen *merkityksellisyysmalli*, joka edustaa Killorenille jonkinlaista riisuttua uskontomaista epäuskontoa, toisi maailmaan tervetullutta hyvää. Mutta pidän sitä omana projektinaan, kun taas tämän tutkielman projektissa pyritään tieteellisesti informoidumpaan metaetiikkaan. Killorenin näkemys kuitenkin vahvistaa, että robusteinta nonnaturalismia voisi avoimesti alkaa pitää jossain mielessä metanormatiivisena hybridinäköyksenä.

Vertaus uskontomaisuuteen voi vaikuttaa liian vahvalta. On silti mielenkiintoista tarkastella, millaisia tuloksia löytyi David Bourgetin ja David J. Chalmersin tutkimuksessa: *“What Do Philosophers Believe?”*, jossa noin 1000 ammattifilosofia vastasi 30 keskeiseen filosofiseen kysymykseen. Vaikka kysely oli kulttuurisesti kapea-alainen, oli siinä mielenkiintoisia havaintoja ja korrelaatioita koskien nonnaturalistien (n.26 % tutkittavista) sitoumuksia. (Bourget & Chalmers 2013, 2–4.) He erottivat tilastollisesti omaksi ryhmäkseen antinaturalismiksi nimeämensä näkemysryppään, jossa yhdistyi vahvat korrelaatiot koskien vapaata tahtoa (0,66), non-fysikalismia mielen suhteen (0,63), teismä (0,63) ja nonnaturalismia (0,57). Jaottelussa oli selvästi nähtävissä naturalistisen maailmankuvan kieltämistä. (Mt, 25.)

Empiirisyyden ja non-fysikalismin välillä havaittiin sen sijaan negatiivinen korrelaatio -0,302 (Bourget & Chalmers 2013, 18). Näin ollen suhtautumisen empiriaan voi tulkita olevan nonnaturalisteilla oletusarvoisesti jossain määrin kielteinen. Nonnaturalismin kannattajat kallistuivat pitämään tärkeinä vastaavanlaisia asioita kuin voisi olettaa sisältyvän teistiseen maailmankuvaan. Tällaisia olivat vahva objektiivisuus (verrattavissa

muuttumattomiin, ei-luonnollisiin totuuksiin), rationaalisuuden korkea arvo (yhteydessä ihmisen erityislaatuuteen), non-fysikalismi (ontologinen latautuneisuus) ja vapaa tahto (irrallisena kausaalista ja empiirisistä vaikutteista). (Bourget & Chalmers 2013, 31.)

Näiden tutkimustulosten esittämisen tarkoitus on perustella osaltaan kumoamisargumenttien keskittyminen erityisesti robustien realistien sitoumuksiin.

Robustien realistien sitoumuksia voisi perustella osin silläkin, että moraaliset totuudet, väitteet ja uskomukset vaikuttavat jossain mielessä paradoksaalisilta. Ehkä niitä on tästäkin syystä vaikea luokitella tyhjentävästi. ”Para” tarkoittaa vierellä, lähellä tai jonkun ulkopuolella olevaa ja ”doksan” merkitystä voi kuvata vaikutelmamaisena, uskomuksellisena, vahvana tietämyksenä, joka lähes *tuntuu*. Tällä tavalla käsittäminen voisi auttaa selittämään kuvatonlaista lähes automaattista luisumista ontologisesti latautuneeseen suuntaan suhteessa elämän kannalta tärkeissä, moraalisisissa, asioissa. Myös moraalisten väitteiden kompleksisuus tuntemuksellisine, kognitiivisine, motivaationaalisine ulottuvuuksineen selittää, kuinka itsestään totuudellisuuden normatiivista *pakottavuutta* astuu mukaan. Luvun 6 määritelmä pitää yhtenä ohjenuoranaan jakaa metaeettisiä kysymyksiä siten, että pystyttäisiin paremmin pitämään mukaan hiipivät normatiiviset merkityksellisyystekijät sivummalla.

5. Kumoamisargumenttien kokkisota: näkemystä ei jätetä

Kumoamiskeskustelu jatkuu edelleen, argumentteja parannellaan ja metaeettisiä näkemyksiä muokataan. Näyttää kuitenkin siltä, että jotkut realistiset ja antirealistiset metaeettiset näkemykset pysyisivät erillisinä kuin omissa poteroissaan, eikä tämä vie metaetiikan heimoa kohti empiirisesti informoidumpaa metaetiikkaa. Poteroitumista kuvaa osaltaan, että metaeettisiä näkemyksiä sekä uudistetaan että kehitellään lisää. Realismin leiristä löytyy tänä päivänä muun muassa robusteja, hiljaisia ja rentoja realisteja ja myös antirealistien heimossa on monipuolinen valikoima erilaisin

sitoumuksin varustettuja näkemyksiä. Laaja kirjo metaeettisiä näkemyksiä voisi viitata jonkinlaiseen metaeettiseen pluralismiin, kuten Thomas Pözlner ehdottaa luvussa 8.

5.1. Kumoamisargumentit ja dikotomisuuden houkutus

Esitin ”moraalin objektiivisuus tai empiria” -dikotomian, sillä suhtautuminen moraalien objektiivisuuteen edustaa tässä tutkielmassa asiaa, joka on estänyt, tai ainakin hidastanut, empiirisen tietämyksen integroimista metaetiikkaan. Dikotomista ”joko-tai”-asennetta tukee, että antirealistien ja realistien välisissä kumoamisargumenteissa molemmat osapuolet ovat sortuneet olkiukkoargumentointiin eli liioittelemaan vastapuolen näkemyksiä.

Olkiukkoargumentointi heikentää koko kumoamisargumenttien kenttää. Shafer-Landau lisää artikkelissaan Streetin darwinilaisen dilemman tapaisiin evolutiivisiin kumoamisargumentteihin enemmän käsitteellistä ja uskomuksellista sisältöä³⁴, saaden ne vaikuttamaan epäuskottavimmilta (Shafer-Landau 2012, 2). Vastaavasti Street liioittelee, kuinka vääristyneitä moraaliset totuudet voisivat evolutiivisten voimien johdosta olla. Ja lisäksi, siinä missä Skarsaune vaikuttaa kehittäneen Streetin kipunäkemyksiä sopimaan paremmin argumenttiinsa, hän ehdottaa Streetin tehneen samoin.

Kumoamisargumentissa ja niihin esitetyistä vastineista voi aistia jopa vastaavanlaista kahtiajakoa kuin on aikaisemmin ollut uskonnon ja tieteen välillä. Ikään kuin ekumeenisempi ”sekä-että”-asenne olisi jo valmiiksi suljettu pois. Tämä on harmillista, sillä kukaan argumenttien osapuolista ei ole kokonaan oikeassa eikä väärässä. Catherine Wilsonin mukaan moraalinen päättely itsessään vaikuttaisi oletettavan, että on eri suuntiin vieviä vaateita, mikä ei ole ihme, kun vastassa on joukko vaikeita haasteita, kuten faktoja,

---

³⁴ Jos moraalirealismi on totta ja evoluutiovoimat ovat merkittävästi muotoilleet meidän moraalisia kykyjämmä *uskomuksellisesti tiettyihin propositionaalisiiin sisältöihin*, niin olisi huima sattuma, että nämä moraaliset kykyimme olisi luotettavia (Shafer-Landau 2012, 3–4).

kokemuksia, tapoja ja kausaalisia seurauksia. Pragmatisti C.S.Peircen mukaan epäily/epävarmuus on epämukava olotila, josta kaipaa pois kohti varman *uskomuksen* rauhallista ja tyydyttävää auvoa. (Wilson 2010, 104.)

Tutkimusten mukaan aivoissamme vapautuu palkitsevaa dopamiinia, kun saamme tietoa, joka vahvistaa aikaisempia uskomuksiamme ja sopii maailmankuvaamme. Oikeassa olemisen kokemus, eräänlainen vahvistusharha, suorastaan *tuntuu* hyvältä. Tämä voi osaltaan selittää oikeassa olemisen tarvetta ja puolustusasennetta, joka on voinut vaikeuttaa näkökulmien kääntämistä enemmän yhteisen pohdinnan suuntaan. Moraaliset säännöt ja totuudet ovat lisäksi niin tärkeitä ja pakottavia, että kun tulkitsemme jonkin toiminnan tai tilanteen osoittavan moraalista ”vääryyttä”, pystymme toimimaan erittäin julmasti, mutta omasta mielestämme *oikeutetusti*.

Jonathan Haidt on tutkinut laajasti ihmisen moraalisuutta. Hänen mukaansa meidän mieleemme on suorastaan rakentunut toimimaan moraalisesti. Olemme lähes pakkomielisen oikeamielisiä, mutta sen kääntöpuolena voimme olla kohtuuttoman tuomitsevia. (Haidt 2012, 3.) Esimerkiksi fundamentalististen uskontojen taustalla saattaa vaikuttaa moraalittomiin tekoihin oikeuttavaa oikeassa olemisen tunnetta. Kun ihminen kokee olevansa oikeassa, on hänen hyvin vaikea vakuuttua siitä, että eriävä näkemys voisi myös olla ”oikea”. Ehdottomassa varmuudessa piilee myös dogmaattisuuden riski.

Kumoamisargumenttien osapuolet hiovat kyllä argumenttejaan ja hiljalleen muuttavat sitoumuksiaan ja näkemyksiään tietämyksen lisääntyessä. Realistit etenevät rationaalisesti ja antirealistit jatkavat empiiristä nakertamistaan. Siinä missä tieteeseen vetoavat filosofit ovat välillä olleet kumoamisissaan liian hurmahenkisiä empirian ”tulkitsijoita”, perinteisen filosofisen metodologian puolustajat ovat pitäneet antikumoavia argumenttiketjujaan jonkinlaisena ”donkkauksena”. Monissa *normatiivissa* asioissa antirealistit ja realistit voivat olla jopa samaa mieltä. Ei ole mitenkään selvää, vaikuttaako metaeettinen näkemys siihen, mikä normatiivinen teoria olisi uskottavin.

Eräänlainen status quo on vaikuttanut pysyvän realistien ja antirealistien välillä. Kyllä hiljaakin hyvää tulee, mutta dikotominen tapa edetä häviää toivottavasti seuraavien lukujen ekumeenisemmille ”sekä-että”-keinoille.

Kaiken kaikkiaan kumoamisargumenttien dikotomisessa tavassa suhtautua toisen osapuolen näkemyksiin vaikuttaa myös olevan jotain yksinkertaistavaa. Moraalisuus on niin kompleksinen asia, että sen monimuotoisuudelle tekisi enemmän oikeutta tämän tutkielman synteisiä edustavat tavat edetä metaetiikan perustan suhteen. Synteesi esittää metaetiikan rakennuspalikoiksi useita lisätekijöitä kuten tilannesidonaisuutta, pragmaattista asennetta, sosiaalisuutta, kehitysnarratiiveja ja kaikenlaisten empiiristen tieteitten antimien käyttämistä apuvälineenä. Toisin sanoen filosofialla tuettua empiriaa ja empirialla tuettua filosofiaa.

5.2. Merkityksellisyyden merkityksestä

Moraalin objektiivisuus takaa lähes pyhän arvon tavoin moraalin merkityksellisyyttä ja tämä tuo antirealististen kumoajien eteen esteen, jonka ylittäminen voi vaikuttaa mahdottomalta. Yksi problemaattinen kohta juuri merkityksellisyyden kannalta Streetin konstruktivismissa on, että hänen mukaansa koherentin arvomaailman omaava ”Caligula”, joka saa nautintoa toisten kiduttamisesta, ei edes tekisi moraalista virhettä, mikäli hänen arvonsa olisivat koherentisti johdettavissa hänen arvojärjestelmästänsä. Tällaisen ”Caligulan” hyväksymisessä näkemyksen ilmentäjänä on jotain moraalisesti epäintuitiivista. (Street 2016, 3–4.) Street on vienyt johdonmukaisesti moraalinen subjektiivisuuden pohjaansa asti. Robusteimman realismin mukaan me olemme jokainen niin rajallisia, että *pienikin* subjektiivinen elementti voisi käynnistää luisumisen kohti nihilismia. Streetin mukaan eettisissä asioissa tulisikin edetä reflektiivisen tasapainon menetelmän avulla, ja tämä voisi kompensoida ”caliguloitten” vaikutusta.

Kumarin mukaan evidenssi valitettavasti osoittaa ihmisten hyväksyvän kovin helposti periaatteita, jotka sopivat heidän aikaisempiin moraaliuskomuksiinsa. Näin ollen jopa kaunis ideaali, kuten reflektiivisen tasapainon menetelmä, uhkaa valua vähemmän kauniiksi *rationalisoinniksi*, jossa dikotominen joko-tai-asetus pääsisi vaikuttamaan. (Kumar 2017, 15.) Moraalikeskusteluissa olisi silti viisainta, jos mukana olisi subjektiivisia ominaisuuksiltaan eri tavoin rajoittuneita³⁵ toisiaan täydentäviä ainutlaatuisia osallistujia.

Streetin yksilöllissuhteelliset moraaliset totuudet vaikuttavat jossain mielessä juuri niin vesittyneiltä, kuin realistit normatiivisimpina hetkinään pelkäävät. Osittain tämä voi johtua siitä, että hän pitää metaetiikkaa lähtökohtaisesti deskriptiivisenä, lähempänä ”tieteen tekemistä” kuin normatiivisena. Jotkut nonnaturalistit vaikuttavat pitävän moraalisuutta taas niin läpeensä normatiivisena, että heidän argumenteissaan empiirisyyden oletettu deskriptiivisyys on saanut pysyä alisteisena suhteessa perinteiseen käsiteanalyysiin ja rationaaliseen päättelyyn. Street olisi kuitenkin voinut olla ekumeenisempi, ja huomioida asian tärkeyden dilemmansa kohteille.

Siinä missä Streetin konstruktivismi kumartaa liian syvään subjektiivisuuden puolelle, vaikuttavat nonnaturalistien ”riippumattomina-sellaisen-ideaalisen-ihmisen-ajatuksista-joka-tietäisi-aivan-kaiken” -näkemykset liioitellun objektiivisilta. Olisiko mahdollista, tai edes tarpeellista, muodostaa sellaista kattavaa metaeettistä *ideaalinäkemystä*, joka tekisi kunniaa yhtäältä moraalisuuteen intuitiivisesti kuuluvalla objektiivisuuden vaateelle, mutta samalla sallisi pitää ovea auki metaetiikan kenttään vuotavalle empirialle? Tämän tutkielman synteesi lähestyy asiaa käytännöllisemmästä näkökulmasta: tavoitteena ei ole

---

³⁵ Psykologiset vinoumamme ovat todennäköisesti kehittyneet automatisoimaan päätöksentekoa ja helpottamaan aivojemme tehokasta käyttöä. Muistikapasiteettimme rajallisuuden tähden yleistämme ja vahvistusharhan ansiosta huomaamme helpommin ennakkokäsityksiämme tukevaa tietoa. Tietämys vinoumistamme voi auttaa meitä toimimaan vastoin ensireaktioitamme ja lyhyen tähtäyksen hyväämme.

luoda ideaalia metaeettistä näkemystä, vaan näyttää keinoja edistää empirian ja filosofian vuorovaikutusta ja yhteistyötä.

Street on sittemmin kehittänyt näkemystään lähemmäs seuraavan luvun metaeettistä määritelmää, kun ehdottaa arvoasioiden tarkastelua yhtäältä teoreettisesta, tieteellisemmästä näkökulmasta ja toisaalta käytännöllisestä, toiminnallisesta näkökulmasta. Streetin mukaan olisi silti toivottavaa, etteivät nämä näkökulmat olisi keskenään ristiriitaisia. (Street 2016, 2). Streetin käytännöllinen näkökulma moraalikeskusteluun huomioi luontevammin merkityksellisyttä ja etiikan suurta ”miten pitäisi elää” -tehtävää. Ehdotus teoreettisesta ja käytännöllisestä näkökulmasta voisi osaltaan auttaa pitämään metaeettiset ja normatiiviset kysymykset erillään toisistaan.

Kaikki apukeinot ovat tervetulleita, sillä normatiivista merkityksellisyttä ilmaantuu mukaan metaetiikan tasolle kuin varkain. Moraalirealistit ovat esittäneet avoimesti normatiivisten elementtien motivoivan heitä pitämään kiinni vahvoista sitoumuksistaan. Pölzlerin mukaan jotkut moraalirealismen muodoista edellyttäisivät jo käsitteellisestikin jotakin normatiivista. Esimerkiksi uskontoperustainen Divine Command Theory (DCT) olettaa, että olisimme ”hurskaita”. (Pölzler 2018, 4912.) Vaikka moraalirealismi ei ole vastaava kuin DCT, on joidenkin realistien ontologisissa sitoumuksissa yhteisiä piirteitä jonkinlaisen yli luonnon menevän vahvan luottamuksen kanssa, joten ei ole yllättävää, että mukaan solahtaa myös normatiivisia oletuksia. Kumoamisargumentit ovat osoittaneet ainakin nonnaturalismin olevan sitoumuksiltaan jossain mielessä kuin kattava *metanormatiivinen merkityksellisyysnäkemys*.

Vaikka Street toteaa, ettei väheksy moraaliväitteidemme taustalla toimivia kompleksisia sosiaalisia, kulttuurisia ja historiallisia vaikutuksia, ei hän kuitenkaan lähtenyt vahvistamaan riippuvaisten moraalisten totuuksiensa paremmuutta niiden avulla. Dilemman tavoite olikin lähinnä olla kumoava. Streetin yhtenä ongelmana on saattanut olla moraalista edistymistä kuvaavan narratiivin puuttuminen. Subjektiiivisuuteen

taipuvainen metaeettinen näkemys ei vaan ole tarpeeksi vakuuttava ilman mahdollisuutta selittää moraalista edistymistä ja osoittaa toisten moraaliuskomusten paremmuutta suhteessa toisiin. Wilson ja Van Doorn osoittavat luvussa 7 tavan käsittää sekä moraalin objektiivisuutta, että pitää samalla riittävästi empiiristen tieteitten antimia mukana.

Ennen siirtymistä tutkielman synteessin osatekijöihin esitän vielä mielenkiintoisen vertauksen kiinalaisesta perinteestä, sillä seuraavassa luvussa kuvattu metaetiikan määritelmä on jossain mielessä kuin länsimainen versio erottelusta konfutselaisuuteen ja taolaisuuteen. Jason Dockstaderin mukaan Konfutselaisuus on kuin naturalistinen moraalirealismi, jonka mukaan moraalisia tosiasioita on olemassa, ja ne ovat redusoitavissa maailman luonnollisista tosiasioista. Luonto on pohjaansa saakka *moraalinen ja merkityksen läpätunkema* ja tämä vastaansanomaton asiainlaita toimii perustana myös ihmisen moraalisuudelle. Taolaisessa perinteessä ollaan sen sijaan avoimesti amoraalisia, tieteellisemmin deskriptiivisiä, ja ”aito tietämys” vahvistaa, ettei luonnossa *oikeasti* ole arvoja eikä tarkoitetta. (Dockstader 2019, 313–320.) Taolaisuus edustaa teoreettista ja abstraktia ikään kuin tieteellistä maailmankuvaa, joka olisi lähempänä sellaista *reaalitodellisuutta*, jota emme voi lopultakaan tarkan objektiivisesti ilmentää. Metaetiikan uusi määritelmä ehdottaa näin filosofeille jossain mielessä ”taolaista” näkökulmaa, ainakin suhteessa metaetiikan perustaviin kysymyksiin.

6. Yhteinen metaeettinen fuusiokeittiö: kaikki mausteet sallittuja

Voidaan esittää, että määritelmä itsessään tuo oman näkökulmansa. Metaetiikan tavoitteiden ja sisällön määrittäminen voisi siis vaikuttaa siihen, miten suhtautuu esimerkiksi kumoamisargumenteissa viime luvuissa esille tulleisiin käsityksiin moraalin objektiivisuudesta. Tristram McPhersonin ja David Plunkettin ehdottama tavoitelähtöinen määritelmä voisi tuoda uudenlaista näkökulmaa empirian suhteesta joihinkin metaeettisiin kysymyksiin. Luvun lopussa ehdotetaan lisäksi pragmaattista

totuuskäsitystä suhteessa moraalisuuteen, sillä kumoamisargumenttien taustalla on saattanut vaikuttaa myös jonkinlainen ”totuustaistelu”, jonka johdosta realisteilla ja antirealisteilla olisi perustavasti toisistaan eroavat käsitykset moraalisesta totuudesta.

6.1. Kohti uudenlaista yhdistävää metaetiikan määritelmää

Stanford Encyclopedian kuvauksen mukaan metaetiikassa yritetään ymmärtää moraalisuuteen liittyviä metafysisiä, episteemisiä, semanttisia ja psykologisia oletuksia ja sitoumuksia. Siinä tutkitaan arvoja, moraalista motivoitumista, vapautta ja vastuuta ja miten moraaliset standardit antavat perusteita toimintaan. Yksi osa-alue tutkii moraalisuuden perustaa ja sitä, onko moraalisia tosiasioita olemassa ja jos niitä on, niin millaisia ne olisivat ja miten niistä saisi tietoa. Kaiken kaikkiaan metaetiikka pyrkii olemaan neutraalimpi ja etäämpänä normatiivisista käytännöistä. (Sayre-McCord 2014.) Kumoamisargumenteissa liikutaan moraalisuuden perustan alueella ja antirealistit ovat pyrkineet pysymäänkin etäämpänä normatiivisista käytännöistä. Olisi kuitenkin hyvä, jos jo määritelmän tasolla voisi osoittaa, miten pitää näitä konnotaatioita erillään.

Muun muassa Sayre-McCordin tapa määritellä metaetiikka on McPhersonin ja Plunkettin mukaan esittää se kokoelmana aiheeseen liittyviä osa-alueita. Tällainen perinteinen määritelmä on jollain lailla staattinen, eikä kuvaa selvästi esimerkiksi sitä, mikä erottaa metaetiikan normatiivisesta etiikasta. (McPherson ja Plunkett 2018, 19.) McPhersonin ja Plunkettin³⁶ mukaan listamääritelmä ei *selitä*, miksi ja miten juuri nämä aihealueet tekisivät metaetiikasta yhtenäisen tutkimuskohteen. Keskenään erilaiset listat saattavat lisäksi poiketa toisistaan ja luetella eri osa-alueita. Esimerkiksi Sinnott-Armstrongin listassa on mukana deonttinen logiikka, kun taas Sayre-McCordilla on moraalinen vastuu. (McPherson ja Plunkett 2018, 19.)

---

³⁶ Jatkossa M&P:n mukaan

Moraalirealistit kuten Ronald Dworkin ja Derek Parfit pitävät metaeettisiä väittämiä sellaisina, että niillä olisi myös normatiivisia vaikutuksia ja juuri tämä piirre motivoisi heitä pitämään kiinni moraalin *objektiivisuudesta* (McPherson ja Plunkett 2018, 21). Dynaamisempi määritelmä voisi selkeyttää näiden moraalin kentässä olevien aihealueiden välisiä yhteyksiä. Lisäksi yhtenäisen aihealueen määrittäminen saattaisi jo rakenteellisesti edistää tavoitetta pitää metaetiikkaa erillään normatiivisesta etiikasta, joka on läheisemmin yhteydessä elämän merkityksellisyysasioihin.

M & P:n määritelmä kuvaa tätä kontrastia esittämällä metaetiikan tavoitteittensa valossa, mutta niin, että samalla mahdollistuisi tarvittaessa metaetiikan ja normatiivisen etiikan projektien yhdistäminen. Metaeettisellä, normatiivisella ja soveltavan etiikan projekteilla on omat tyypilliset selittämistavoitteensa ja samalla moraaliväitteellä voi olla eri *rooli* metaeettisessä kontra normatiivisessa kontekstissa. Kun ymmärtää metaetiikan ja normatiivisen etiikan nimenomaan *projekteina* tällainen päällekkäisyys voisi näyttäytyä merkityksettömänä. (Mt, 19–22.) Moraalisuus on kuitenkin niin kompleksinen asia, ettei ole edes mahdollista tehdä täyttä pesäeroa metaetiikan ja normatiivisen etiikan välille.

Tavoitelähtöisen näkökulman valossa metaetiikan ja normatiivisen etiikan välinen suhde voisi selkeytyä, jolloin molempia projekteja voisi luontevammin viedä kohti omaa maaliaan. Tällöin näkemyksillä olisi erilainen funktio: metaetiikan selittävyys, normatiivisen etiikan periaatteellisuus ja soveltavan etiikan tapauskohtaisuus. Metaeettisten näkemysten ei tarvitsisi näin ollen edes pyrkiä olemaan niin kattavia. Kattavien näkemyksien muodostamisessa voi nähdä eräänlaista ideaaliteoreettista otetta.³⁷ Vaikka *yhdenkoon* metaeettinen teoria voi houkutella, projektimaisempi

---

³⁷ Kumarin mukaan poliittisen filosofian non-ideaaliteorian mallia voisi käyttää myös etiikassa. Non-ideaali teoria ottaa lähtökohdaksi todelliset käytännöt ja ehdottaa askelmerkkejä kohti ideaalia. On epätodennäköistä, että joukko loistavia filosofeja loisi ideaalisen kaiken teorian, joka tekisi esimerkiksi jostain teosta oikean jokaisessa kuviteltavissa olevassa tilanteessa. Moraaliset oivallukset tehdään todellisuudessa erilaisten ihmisten kesken ruohonjuuritasolla. Non-ideaalin etiikan tavoite olisi luoda yleistyksiä siitä, millaiset muutokset yleensä tapaavat johtaa moraaliseen edistykseen. Moraaliset

määrittelytapa saattaisi olla monissa tilanteissa käytännöllisempi ja paremmin non-ideaaliin todellisuuteen sopiva. Lisäksi projektimainen tapa käsittää metaetiikkaa edistäisi tämän tutkielman tavoitetta yhdistää empiiristä tietämystä mukaan.

Metaetiikka on perinteisesti määritelty myös niin, että siinä tutkitaan etiikan *olemusta*, jolloin metaetiikka käsittäisi pikemminkin abstrakteja ja syvällisiä väitteitä etiikasta. Vaikka monissa metaeettisissä projekteissa olisikin tällaisia väitteitä, olemusmääritelmä on yhtä aikaa sekä liian laaja että liian suppea. Metaetiikkaa on joskus jopa määritelty suppeasti eettisen kielen filosofiseksi tutkimukseksi. Tämä mahdollistaisi kyllä yhtenäisen tutkimuskentän, mutta aivan liian kovalla hinnalla. Muut metaetiikan määritelmät voivat tutustuttaa itse aiheeseen, mutta M & P:n mukaan on vaikea nähdä, miten niitä voisi kehittää eteenpäin niin, että ne esimerkiksi pystyisivät tyydyttävästi selittämään metaetiikan teoreettista yhtenäisyyttä. (Mt, 18–20.)

6.2. Metaetiikka tavoitteellisena aktiviteettina ”projekti ensin”

McPhersonin & Plunkettin määritelmässä metaetiikka on teoreettinen aktiviteetti, jonka tavoitteena on selittää miten todellinen (engl. *actual*) eettinen ajattelu ja puhe sopivat reaalityodellisuuteen ja mitä, jos mitään, tämä ajattelu ja puhe koskee (McPherson & Plunkett 2018, 5). Ydinajatuksena on, että metaetiikkaa voisi pitää yhtenäisenä projektina, jossa selittämistavoite on merkittävässä roolissa (mt, 8). Selittämisperheen korostaminen edistäisi uusien kysymysten ja näkemysten ottamista mukaan metaetiikan piiriin (mt, 1). Metaetiikan esittäminen tavoitehakuksena aktiviteettina tuo mukaan myös toiminnallisuutta ja prosessimaisuutta. Muillakin tieteenaloilla on nähtävissä vastaavanlaista kehitystä. Vaikka ei olisi kyse varsinaisesta ”paradigman muutoksesta”,

---

edistymiset tapahtuvat paikallisesti ja niistä voi sitten kehittää eteenpäin ohjeistusta. Non-ideaalin etiikan filosofinen perusta on vasta alullaan. (Kumar 2017 13–14.)

voi pieni näkökulmaero olla suuri. On pieni suuri ero, jos viittaa esimerkiksi autismin kirjon ilmentämiin persoonallisuuspiirteisiin häiriöiden sijasta ominaisuuksina.

Tieteessä pidetään muutenkin selittämistä tärkeänä, joten selittämisperheen priorisointi on yhdistävä tekijä suhteessa muihin tieteenaloihin ja mahdollistaisi osaltaan tutkielman tavoitteen toteutumista. Selittämisen ytimessä on pyrkimys vastata *miksi-kysymyksiin*, jotka ainakin empiiristen tieteitten antimien yhdistämisen suhteen ovat relevantteja. Vaikka miksi-kysymyksiin vastaamisessa päätyisi lopulta jonkinlaiseen kehämäisyyteen tai avoimiin kysymyksiin, voi selittämistavoite itsessään viedä kokonaisuymmärryksen kannalta hyvään suuntaan. M&P:n mukaan metaetiikkaa voisi pitää hermeneuttisena, tulkitsevana projektina, joka koskee eettistä ajattelua ja puhetta, johon ihmiset oikeasti osallistuvat (mt, 4). Ihmistieteissä, joissa tutkimuskohde ikään kuin tutkii itseään, tulee luonnostaan mukaan hermeneuttista tulkitsevuuutta, jossa viisaus ei olisi pahitteeksi.

Metaetiikan kenttää voisi yhtenäistää eettisten kysymysten ryhmitteleminen niin, että normatiiviset teoriasen periaatekysymykset ja soveltavan etiikan tapauskohtaiset kysymykset jäisivät metaetiikan ulkopuolelle. Metaetiikassa yritetään selittää eettisen ajattelun ja puheen ominaispiirteitä, jolloin esille vaikuttaisi nousevan ainakin kolmenlaisia pulmia koskien muun muassa yhteistä aihealuetta, etiikan *käytännöllisyyttä* ja eettisen tiedon saamista. Metaetiikka on kollektiivinen teoreettinen projekti, joka on organisoitunut laajoihin metaeettisiin näkemyskimppuihin tai -perheisiin. Filosofit yrittävät sitten näkemyskimpuun ominaisilla tavoilla joko ratkaista näitä erilaisia pulmia tai selittää joitakin esille tulevia pulmia pois. (Mt, 2.)

Näkemyskimput ovat kuin *tutkimusohjelmia*, joiden sisällä on tietynlaiset teesit ja omat systemaattiset tapansa selittää miten eettinen ajattelu, puhe ja todellisuus heidän näkemyksessään sovitettaisiin reaalityodellisuuteen. Tutkimusohjelmat ovat tunnistettavia selitysprojekteja, vaikka kannattajien keskuudessa voi myös olla toisistaan eroavia

ontologisia tai episteemisiä sitoumuksia.³⁸ Toiset näkemyskimput onnistuvat selittämään toisia paremmin joitakin esille nousevia kysymyksiä tai ongelmia. (McPherson & Plunkett 2018, 8.) Se, mikä milloinkin olisi soveltuvin näkemys, voi riippua kysymyksestä tai kontekstista. Esimerkiksi, vaikka subjektivismi on monessa muussa suhteessa puutteellinen näkemyskimppu, onnistuu se selittämään hyvin eettisiin kysymyksiin kuuluvaa motivoitumista, sillä eettiset faktat ovat siinä näkemyksessä psykologisia faktoja subjektista. (Mt, 8.)

Toinen klassinen näkemyskimppu on luvussa 3 ja 4 kumoamisargumenteissa mainittu nonnaturalismi. Sen kunnianhimoisimmat edustajat hyväksyvät myös metafyyysisen teesin, jonka mukaan etiikan perustavat tosiasiat ovat jäännöksettömästi omanlaisiaan ei-luonnollisia ominaisuuksia, ja tämän sitoumuksen johdosta moraalisisista tosiasioista ei voisi tehdä täydellistä kuvausta muuta kuin moraalisisilla termeillä. M & P:n määritelmä pyrkii olemaan neutraali ja ekumeeninen, eikä siinä oteta kantaa näihin erilaisiin sitoumuksiin. Näkemyskimppujen olisi silti tuotava esille kiinnostavia tutkimuskohteita tai oltava jollain lailla välineellisesti hyödyllisiä metaeettisen kokonaisprojektin etenemiselle. (McPherson & Plunkett 2018, 10–12.) Vaikka näkemyksissä ei edes olisi metafyyysisiä virheellisyyksiä, eettistä ajattelua ja puhetta voisi silti uudistaa, jos se esimerkiksi edistäisi arvokkaita käytännöllisiä tavoitteita tai auttaisi episteemisten tavoitteiden saavuttamisessa (mt, 5).

Määritelmä itsessään voi siis helpottaa etäisyyden ottamista normatiivisuudesta, jos paradigmaattisesti metaeettiset kysymykset erotetaan normatiivisista. Metaeettiset ja normatiiviset teoriat voivat silti olla, ja usein ovatkin, vuorovaikutuksessa keskenään. Metaeettinen teoria voisi kuitenkin osaltaan vaikuttaa siihen, millaiseen evidenssiin vedota tehdessään normatiivista etiikkaa. (McPherson & Plunkett 2018, 20–21.) Pözlnerin

---

³⁸ Metaeettisissä kumoamisargumenteissa vaikuttaa siltä, että toisinaan yleistetään joitakin esimerkiksi metafyyysisiä sitoumuksia koskemaan kaikkia tietyn tutkimusohjelman kannattajia.

mukaan esimerkiksi, kun tutkitaan moraalisia tunteita, ei tutkimusta tehdä *normatiivisessa mielessä* vaan ollaan kiinnostuneita tieteellisistä tosiasioista koskien moraalisuutta (Pölzler 2018, 4914).

Pölzlerin jaottelun mukaan metaeettinen näkemys on deskriptiivinen näkemys, joka koskee toisen tason moraaliväitteitä (Pölzler 2018, 4910). Vaikka moraaliväitteiden jakaminen ensimmäisen tason normatiivisiin väitteisiin ja toisen tason väitteisiin, jotka selittävät tällaisia väitteitä, ei ole riittävän tyhjentävä ratkaisu, tämäkin jaottelutapa voisi omalta osaltaan auttaa viemään metaeetikko-heimoa kohti empiirisesti informoidumpaa maalia. Pölzlerin mukaan kaikki episteemiset väitteet ovat siinä mielessä normatiivisia, että ne ovat väitteitä koskien sitä, mitä *pitäisi* uskoa (Pölzler 2018, 4911). Tämä osoittaa, että jaottelu ei pohjaan saakka olisi edes mahdollista, kun on kyse ihmisen kaltaisesta *merkitysolennosta*. Ehkä tämäkin jaottelu vähentäisi joitakin virhetulkintoja, ja tietoisuus itse jaottelusta voisi auttaa pitämään epäselvissä kysymyksissä katsetta yhteisessä isossa tavoitteessa eli moraalisuuden selittämisessä.

McPherson ja Plunkett korostavat myös kontekstin merkitystä, joten tietty kysymys voi jossakin yhteydessä kuulua luontevammin normatiivisen etiikan piiriin, kun taas toisessa yhteydessä sitä voisi pitää metaeettisenä (McPherson & Plunkett 2018, 2). Kontekstiherkkyys selittäisi myös, miten yksittäisillä väitteillä voi olla toisinaan keskeinen rooli, kun taas toisissa yhteyksissä sitä ei pidetä lainkaan olennaisena. Esimerkiksi moraalisten totuuksien mielestä riippuvaisuus kontra riippumattomuus on asia, jonka merkitys vaihtelee eri tutkimusohjelmissa ja eri konteksteissa. (Mt, 12.)

Juuri kontekstisidonnaisuuden avulla voi joissakin kysymyksissä toisen tieteenalan, esim. antropologian, psykologian tai kognitiotieteen esiin nostama aihe vaikuttaa myös metaetiikkaan, ja auttaa omalta osaltaan viemään metaeettistä projektia eteenpäin (McPerson & Plunkett 2018, 15). Uusi määritelmä näyttää näin vihreää valoa tuoda metaetiikkaan mukaan oivalluksia empiriasta. ”Projektin ensin” -määritelmä suhtautuu

optimistisesti filosofiseen kehitykseen, ja mahdollistaa tutkimusohjelmien kehittämisen niin, että metaeettisen teoretisoinnin työkalupakkiin voi luontevasti tuoda mukaan uusia väittämiä ja tutkimusalueita myös filosofian ulkopuolelta (mt, 20). Kontekstisidonnaisuus kuitenkin vaikeuttaa tulkintaa; ja jälleen avuksi tarvitaan viisautta.

”Projektin ensin” -määritelmä saattaisi myös vaikuttaa joidenkin metaeettisten näkemyskimppujen *objektiivisuussitoumuksiin*. Kun pitää katseensa isossa tavoitteessa, voi huomata, että joistakin sitoumuksista luopuminen voisi lisätä ymmärrystä vähentämättä kuitenkaan moraalien merkityksellisuutta. M & P:n määritelmää voisi pitää eräänlaisena työkaluna, synteesin apukeinona. Kuten hyvä työkalu sujuvoittaa työtä, jolloin voi pitää katseensa tavoitteessa, huono työkalu voi vaatia enemmän säätämistä, jolloin työtilanteeseen tulee tavallaan mukaan ”yksi ajatus liikaa”³⁹.

6.3. Pragmaattinen totuuskäsitys: mahdollisuus vai uhka?

Metaetiikka tavoitehakuksena aktiviteettina hyötyisi selittämisprojektia edistävästä työkaluista, joten ehdotan metaetiikan työkalupakkiin avoimempaa suhtautumista pragmaattiseen totuusteoriaan. Se, millaista teoriaa totuudesta suhteessa moraalisuuteen pitää vakuuttavimpana, voisi vaikuttaa siihen, miten suhtautuu moraalisuuden osatekijöihin, kuten tässä tutkielmassa objektiivisuuteen. Kumoamisargumenttien osapuolilla on saattanut olla yhteensopimattomia käsityksiä itse totuudesta.

Pragmaattinen totuusnäkemys on jonkin verran kiistanalainen, eikä se ole onnistunut vastaamaan tyydyttävästi kaikkiin sitä kohtaan esitettyihin vasta-argumentteihin, mutta mielestäni se sopisi hyvin etiikan käytännöllisyyteen ja edellä esitettyyn projektimaiseen metaetiikkamääritelmään. Lisäksi kaikkia totuusteorioita vastaan voidaan esittää vastalauseita, joihin ne eivät pysty tyydyttävästi vastaamaan. Luvussa 7 tutkielman

---

³⁹ ”yksi ajatus liikaa” kuvaa tässä monimutkaistamista, joka hidastaa osaltaan varsinaisen tavoitteen saavuttamista. Bernard Williams esitti tästä paradigmaattisen esimerkitilanteen, jossa vaimo ja pelastajalle tuntematon henkilö ovat hukkumassa, ja pelastaja ajattelisi, että ”olisi oikein pelastaa vaimo ensin”. Ikään kuin tositalanteessa joutuisi perustelevaan kriisitekoa erikseen ylimääräisellä säännöllä.

synteesiä edustavat filosofit myös suosivat pragmaattista otetta suhteessa moraalien objektiivisuuteen.

Ensimmäisiä pragmaattisia totuusteorioita kehittivät 1900-luvun alkupuolella amerikkalaiset pragmaatikot, C.S. Peirce, William Jamesin ja John Dewey. Neopragmaatikot ovat pyrkineet kehittämään näitä totuuskäsityksiä voidakseen paremmin vastata kritiikkeihin. 2000-luvun jälkeen pragmaattista ”totuusprojektia” on uudistettu *totuusselitykseksi*, jonka mukaan totuuden arvo perustuisi jollain lailla sen käytännölliseen rooliin esimerkiksi eettisessä keskustelussa. (Capps 2019, luku 1.) Uudistetut totuusselitykset sopivat varsin hyvin yhteen McPhersonin ja Plunkettin ehdottaman metaeettisen projektin määritelmän kanssa.

Vaikka uudemmissa pragmaattisissa totuusselityksissä on yhteisiä piirteitä totuuden deflaatioteorioiden⁴⁰ ja muiden minimaalisempien totuusteorioiden kanssa, on niissä lisänä oletus, että totuudessa olisi jotain *enemmän* kuin olla vain hyödyllinen yleistys. Totuuden ainutlaatuinen normatiivinen rooli esimerkiksi moraalikeskusteluissa asettaa selkeästi käsitteen käyttäjille odotuksia ja takaa jollain lailla puhujien vilpittömyyden. Näin väittämiseen tulee mukaan painavia, joskin jossain mielessä subjektiivisia, velvoitteita. Totuusselityksen painoarvo on totuuden käsitteen käytännöllisessä puolessa, eikä se edes pyri olemaan sellainen kattava teoria, jossa esitetään väitteen totuudelle välttämättömiä ja riittäviä ehtoja. (Capps 2019, luku 3.) Totuus toisi silti keskusteluun mukaan riittävän painavan normatiivisen roolin, jolloin ehdotonta objektiivisuutta ei tarvitsisi ehkä olettaa. Moraalisella totuudella olisi silti deflaatioteoriaa *pyhempi* rooli.

Kaikki pragmaattiset teoriat ovat tyytymättömiä totuuden vastaavuusteorian⁴¹ metafysiisiin konnotaatioihin ja siihen, ettei se selitä tyydyttävästi uskomusten ja

---

⁴⁰ Totuuden deflaatioteoriassa käsitettä *totuus*, pidetään jollain lailla tarpeettomana: väittäessään ”p on tosi”, riittäisi pelkästään ”p”. Totuus ei tavallaan lisää väitteeseen mitään olennaista. (Capps 2019, osa 1.)

⁴¹ Totuuden vastaavuusteoriassa totuutta pidetään, karkeasti, staattisena suhteena totuuden *pitäjän* ja totuudentekijän välillä (Capps 2019, osa 1).

todellisuuden välistä *käytännöllistä yhteyttä*. Pragmaattiset näkemykset välttävät vastaavuusteorian vahvat metafysiset sitoumukset, mutta vastaavuusteoreetikkojen näkökulmasta katsoen pragmaattiset teoriat saattavat lopulta kaikki olla riittämättömiä ja sivuuttaa tärkeitä piirteitä ”Totuudesta”. (Capps 2019, luku 4.) Laajasti ajateltuna pragmaattiset totuuskäsitykset ovat kuitenkin jollain lailla dynaamisia, sillä niihin on kuin sisäänrakennettuna valmius hyväksyä uutta evidenssiä ja suhtautua avoimesti dialogiin. Luvussa 7 Wilsonin ja Van Doorn tuovat esille myös pragmaattisissa teorioissa tärkeän falsifikaation merkityksen, jolloin uusi tietämys voisi vaikuttaa tuleviin sitoumuksiin.

Totuuskäsitteen suhteen on ollut historiallisesti nähtävissä kolmenlaisia projekteja. Korrespondenssi(vastaavuus)- ja koherenssiteorian taustalla voi nähdä jonkinlaisen *olemusprojektin*, jossa on pyritty selvittämään, mikä tekee väitteitä todeksi. Totuuden oikeutusprojektissa luonnehditaan tosien väitteiden yhteisiä piirteitä, ja painopiste on ollut totuuskriteereissä. Totuuden puheaktiprojektissa taas on yritetty vastata kysymykseen, mitä me teemme, kun esitämme väitettä todeksi. Pragmaattisia teorioita on käytetty oikeutus- ja puheaktiprojekteissa, joissa totuus yhdistetään käytäntöihin, eikä abstrakteihin suhteisiin totuudentekijöiden (asiointilat) ja totuudenkantajien välillä. (Capps 2019, luku 4.) Totuusteorioiden jakaminen *projekteihin* selventää teorioita erottavia taustasitoumuksia, jolloin osa pragmaattisten totuusselitysten kohtaamista kritiikeistä voi selittyä sillä, että niissä on ollut kysymys erilaisesta projektista.

Pragmaattisia totuusteorioita on kritisoitu muun muassa siitä, että niissä on yhdistetty totuus *hyötyyn* ja näin päädyttäisiin avoimen kysymyksen argumenttiin, jonka mukaan voisi loputtomiin kysyä, ”se on hyödyllistä, mutta onko se *totta*?” Toisaalta, jos hakee oikeutusprojektissa kriteereitä uskomusten hyödyllisyydelle, on se lähes samanlaista kuin totuuskriteerien etsiminen, jolloin päädyttäisiin jonkinlaiseen metafysiseseen dilemmaan. Kriitikkojen mukaan ongelmia on vain siirretty eteenpäin tai eri paikkaan. Pragmatistit

ovat vastanneet, etteivät he edes yritä määritellä totuutta vaan keskittyvät siihen, miten totuuden käsitettä, esimerkiksi normina, käytetään. (Capps 2019, luku 5.)

Pragmaattisia totuuskäsityksiä on kritisoitu siitä, että lopulta niissäkin joudutaan jollain lailla ottamaan kantaa metafysiikkaan. Pölzlerin mukaan yksi huoli tieteeseen vetoamisessa on, ettei mikään teoria voi olla täysin neutraali, jolloin lopulta vaaditaan jonkinlainen *olemusteoria* sen väitteistä (Pölzler 2018, 4921). Tämän tutkielman kannalta mielenkiintoisin kritiikki onkin osin juuri ontologinen. Esitetään, että pragmaattiset totuuskäsitykset olisivat liian antirealistisia ja tämä loukkaisi perusintuitioitamme totuuden olemuksesta. Totuudesta tulisi liian subjektiivinen, kun ei voi vedota objektiivisiin totuudentekijöihin. On kiinnostavaa, että tässä kritiikissä voi nähdä myös kaikuja kumoamisargumenttien osapuolien erimielisyyksistä.

On myös esitetty, että pragmaattiset teoriat kieltäisivät jossain mielessä totuuden bivalenssin⁴² (Capps 2019, luku 5). Onko moraalisuus olemuksellisesti kaksiarvoista? Tutkimusten mukaan ihmiset voivat olla sitä mieltä, että joidenkin moraalisten erimielisyyksien osapuolet voivat molemmat olla oikeassa tai väärässä (katso alaviite 29). Moraalisuuden kompleksisuutta saattaisi paremmin tukea pragmaattinen, monimuotoisempi totuuskäsitys.

7. Merkityksellä maustetut riippuvaiset totuudet

Tässä luvussa kuvataan Catherine Wilsonin artikkelin "*The Scientific Perspective on Moral Objectivity*" välityksellä pragmaattisempaa tapaa yhdistää empiiristä tietämystä moraalisiin totuuksiin. Wilsonin ehdotus sopii hyvin edellisen luvun "projekti edellä" -metaetiikkaan. Maarten Van Doorn ehdottaa lisäksi artikkelissaan "*Mind-Independent Values Don't Exist, But Moral Truth Does*", että voisi olla hyödyllistä käsittää moraalisia

---

⁴² Neopragmatisti Richard Rorty, on vaikuttanut hyväksyvän tämän ja Hilary Putnam on argumentoinut ihmisellisen objektiivisuuden puolesta (Capps 2019, luku 5).

totuuksia sosiaalisina faktoina. Vaikka molemmat suosivat kevyempää otetta moraalisten totuuksien objektiivisuuteen, ottavat he ”joko-tai”-kumoajia vakavammin niiden ikään kuin pyhemmän arvon. Oikeassa oleminen on korvaantunut synteisiin henkeen sopivammalla ”sekä-että” -asenteella. Wilson ja Van Doorn suosivat myös pragmaattista totuuskäsitystä, joka edustaa totuuden suhteen *kevytnormatiivista kompromissia* yhtäältä ontologisesti latautuneemman, realistien suosiman totuuden vastaavuusteorian ja toisaalta antirealistejä houkuttelevan, totuuden deflaatioteorian välissä.

7.1. Catherine Wilson ja moraalisuuden tutkimisen ”taso -projekti”

Yksi moraalisen objektiivisuuden houkutuksista on juuri se, että jollain lailla koemme tietävämme, että moraaliarvostelmamme on totta. Muuten voisivat, jollei kaikki, niin ainakin liian monet asiat olla sallittuja. Catherine Wilsonin mukaan tieteessä teorian objektiivisuuteen luottaminen tarkoittaa sitä, että sen avulla voidaan turvallisesti vaikuttaa maailmaan, esimerkiksi rakentaa kestävä sillan. Moraaliteoriassa objektiivisuus antaa meille luottamusta, oikeuttaa tekojamme ja vahvistaa tunnetta siitä, että teemme oikein, vaikka joku muu olisi eri mieltä, vastustaisi meitä tai osoittaisi paheksuntaa. Wilson karsastaa kuitenkin moraalirealistisia näkemyksiä, jotka pyrkivät varmistelemaan moraalisuuden objektiivisuutta vastaavasti kuin kemiassa. (Wilson 2017, 723.)

Toisaalta puhtaasti antropologinen, biologinen tai sosiologinen näkemys, joka ei ole lainkaan kiinnostunut objektiivisuuden pelastamisesta, voi trivialisoida moraalisuutta, jolloin saatetaan päätyä jonkinlaiseen ei-toivottavaan relativismiin, jossa moraalialia pidetään vain paikallisiin hyöty-haitta-käytäntöihin liitettyinä tapoina. Wilsonin mukaan moraaliseen objektiivisuuteen ei voi päästä millään yksittäisellä menetelmällä. Sen sijaan käyttämällä apuna valikoimaa kognitiivisia työkaluja, tekniikoita ja havaintoja voi päästä riittävän painavaan objektiivisuuteen. Wilsonin mukaan meillä voi olla joko tieteellisesti hyväksyttävät kriteerit täyttävä moraalinäkemys tai metafyyssisen siiven mukaisesti

ymmärretty objektiivisuus, mutta ei molempia. (Wilson 2017, 724–725.) Wilson jakaa Streetin näkemyksen, että ehdottomassa objektiivisuudessa on jotain metafysisesti arveluttavaa. Wilson pitää silti tiukemmin kiinni objektiivisuuden arvosta esittäessään, miten moraaliasioissa voi edistyä sitoutumatta ehdottomaan objektiivisuuteen.

Wilsonin mukaan Streetin konstruktivismin tai Joycen moraalisen fictionalismin⁴³ kaltaiset näkemykset jäävät lopulta puutteellisiksi. Vaikka ne ovat muodoltaan koherentteja, eikä niihin sisälly mitään epäilyttävää metafysiikkaa, eivät ne kuitenkaan pysty vangitsemaan jotain olennaista siitä, *miksi* moraalisen tiedon saaminen alun perin vaikutti niin tärkeältä. Wilsonin mukaan kaikki olisikin tavallaan sallittua näissä näkemyksissä, kun millään moraalifaktalla ei ole *väittäjästään* (engl. *assertor independent*) riippumatonta totuusarvoa. Kummankaan näkemyksen mukaan ei tarvitsisi olla samaa mieltä jonkin moraalisen väitteen totuusarvosta, ja tämä olisi merkityksellisyyden kannalta kummallinen lopputulema. (Wilson 2017, 726.)

Miten moraaliteoriassa voisi sitten käyttää hyväksi oivalluksia, joita esimerkiksi evoluutioteoria ja antropologiset tiedot meille antavat, mutta pitää silti kiinni siitä, että jotkut moraalisisista arvostelmistamme olisivat, niin objektiivisessa mielessä kuin mahdollista, parempia kuin toiset; sitoutumatta kuitenkaan metafysisen realismiosaston vaatimiin objektiivisuusehtoihin? (Wilson 2017, 727.) Wilson haluaa ikään kuin pitää ja syödä objektiivisen metaeettisen kakkunsa. Street ei ole, ainakaan eksplisiittisesti, tehnyt tarpeeksi kunnia objektiivisuudelle, minkä puolesta moraalirealistit vieläkin taistelevat. Kun on kysymys lähes pyhään arvoon verrattavasta asiasta, yksi tapa löytää yhteinen sävel olisi tunnustaa toisen osapuolen sitoumuksen arvokkuus.

Wilsonin mukaan ongelmallisten keskustelunaiheiden, kuten moraalikeskustelujen, väitteitä ei edes tarvitse yrittää sovittaa tosiasioihin vastaavalla tavalla kuin faktoja

---

⁴³ Skeptinen antirealismin muoto, jonka mukaan moraalipuhe on fiktionaalista ja verrattavissa siihen, miten näyttelijät lausuvat repliikkejään. Joyce yrittää silti pelastaa moraalisuutta virheteorian uhalta.

luonnontieteissä. Paradigmaattisista totuusehdoista voisi tällaisissa diskursseissa luopua ottamalla pragmaattisemman asenteen ja tarkastelemalla, miten tällaiset keskustelut oikeasti toimivat, miten ne liittyvät tekemisiimme ja missä mielessä niitä käytetään argumentoinnissa. Näin voitaisiin vapautua sekä liiallisesta relativismista että epäilyttävistä metafysisistä sitoumuksista. Samalla voitaisiin luopua turhasta moraalisten totuuskriteerien etsimisestä. Wilsonin mukaan voisimme käyttää apuna ihmistieteitä yrittäessämme ymmärtää, miten esimerkiksi todellisia ja kiistattomia moraalisen kehittymisen jaksoja oikeasti on tapahtunut. Deskriptiivisellä biologisella sekä psykologisella tiedolla on tässä roolinsa. (Wilson 2017, 728.) Nonnaturalistien suosima totuuden vastaavuusteoria sopisi luontevammin luonnontieteen asioihin ja moraalin asioihin puolestaan sopisi paremmin pragmaattinen totuuskäsitys.

Moraaliteoriaa voisi myös tarkastella esimerkiksi kolmen eri tason välityksellä. Evolutiiviselta Darwinilaiselta perustasolta voisi tutkia moraalisuuden lähteitä, kuten altruismia ja vastavuoroisuutta sosiaalisilla eläimillä, varsinkin muilla kädellisillä. Evolutiivisen perustan tunteminen voisi auttaa vastaamaan moneen muuhunkin kysymykseen kuin moraalin objektiivisuuteen. (Wilson 2017, 729.) Wilsonin ”tasojako” voi osaltaan auttaa metaetiikan kysymyksien pitämisessä irrallaan normatiivisista kysymyksistä. Jakamalla metaetiikan kysymyksiä tasoihin, voisi normatiiviset väitteet ainakin tällä ensimmäisellä tasolla välttää.

Toisella tasolla tarkasteltaisiin moraalisuutta antropologisesta näkökulmasta. Painopiste olisi erityisesti ihmiselle ominaisissa piirteissä. Tällä tasolla voi tutkia kehittyneempää moraalisuutta, kuten yhteistyökäytäntöjä, velvollisuudentunteita, hierarkkisuutta, peliteoreettisia toimintamalleja ja taipumustamme suosia tietyn kokoisissa ryhmissä tasa-arvoa. Olemalla ”ainutlaatuisia” voimme varmistella luottamusta ja tämä voi osaltaan selittää ihmisen voimakasta viehtymystä yksilöllisyyteen. Toisella tasolla näkyy myös

muodostuvan monia paikallisesti vaihtelevia käytäntöjä. Ryhmäsääntöjä vilisee kuitenkin joka puolella, ehkä tekemässä sosiaalisesta maailmasta ennustettavampaa. (Mt, 729.)

Kolmannella, kulttuurisella tasolla, tutkittaisiin moraalisuutta uskomusjärjestelmänä. Jokaisella tasolla on nähtävissä jatkuvuutta, mutta toisaalta myös korjausliikkeitä, sillä moraalista muutosta voi pitää *dynaamisena prosessina*. Moraalista muutosta tapahtuu, kun määritellään uusia velvoitteita tai lasketaan aikaisempien moraalisten velvoitteiden tasapainoa uusiksi. Moraaliuskomusten kehitystä voi verrata näihin tasoihin ja voimme ymmärtää, miten jokin uskomus on kehittynyt paremmaksi, esimerkiksi peilaamalla sitä empiiriseen todellisuuteen ja asioihin, joita ihmisestä tiedämme. (Wilson 2017, 730–731.)

Yksi tapa tehdä korjausliikkeitä on siis saada lisää tietämystä ja pyrkiä sitä viisaammin ja luovemmin tulkitsemaan. Tämä on vaikeaa, eikä empiriasta olekaan saatavilla mitään suoria, kiistattomia argumentteja. Empiriaan tukeutuvat argumentit ovat aina alttiina virhetulkinnoille, jopa vastakkaisille tulkinnoille esimerkiksi niin, että voi tehdä luonnonmukaisuutta suosivan tai sitä vastustavan argumentin ja päätyä *vastakkaisiin* toimintasuosituksiin. (Wilson 2017, 734.) Juuri moraalipäätelyn vaikeus saattaa olla vakuuttanut realistit moraalisten väitteiden pyhästä statuksesta (Wilson 2010, 104). Ihmistieteet voisivat kuitenkin auttaa esimerkiksi vähentämään mystiikkaa, joka kuuluu joihinkin ryhmäkäyttäytymisen muotoihin. Voisimme vaikka oivaltaa, että sodankäynti on kuin ihmisversio simpanssijengin rynnäköhyökkäyksestä. (Wilson 2017, 735.) Empiria näyttäytyy näin mahdollisuutena eikä uhkana.

7.2. Narratiivit syventämässä merkitystä

Wilsonin mukaan moraalisen objektiivisuuden ongelmaa ei voi ratkaista kysymällä mitä ominaisuuksia pitäisi lisätä uskomuksiin, arvoihin, moraalisiin tunteisiin tai asenteisiin, jotta ne olisivat moraalista tietoa. Moraaliset totuudet kehittyvät oppimalla, miten oppia moraalisuudesta ja tämä voi edellyttää uusien menetelmien löytämistä tai joistakin

entisistä uskomuksistaan luopumista. Moraalisen tiedon saamisesta on kuitenkin olemassa selittäviä, jälkikäteen kerrottavia, tarkkarajaisia *löytämisen* narratiiveja. Osallisten kertomat jälkikäteen narratiivit ovat olleet olennaisessa osassa esimerkiksi orjuuden vääryyden käsittämiseksi. (Wilson 2017, 732.) Jälkikäteen narratiivit ovat kuin tarinallisia kausaaliselityksiä moraalista edistymisestä. Metaetiikka tulee samalla liitettyä osaksi etiikan suurta ”miten meidän tulisi elää” -projektia.

Tieteen kehityksessä voi sen sijaan selvemmin kertoa, *milloin* jokin asia on tietoa eikä uskomusta. Esimerkiksi flogistonin tapauksessa⁴⁴ saattoi olla vaihe, jolloin oltiin jonkinlaisessa ”episteemisessä välitilassa”, mutta tietyn ajan t jälkeen, tietämättömyys ei olisi enää ollut hyväksyttävää. Tieteessä ei ennen flogistonin tapausta ehkä vastaavalla tavalla kummeksuttu palamisasiaa. Tarvittiin joidenkin menetelmien ja matemaattisten taitojen kehitystä ennen kuin aikaisempia uskomuksia alettiin kyseenalaistaa ja kehitettiin kilpailevia teorioita. Tieteessä voi myös olla mahdollista, että osa aiemmista uskomuksista oli ollut jo aikaisemmin oikeita ja vain osa vääriä. (Wilson 2010, 107.)

Moraalinen kehitys on kuitenkin monimutkaisempaa, ja kuten esimerkiksi orjuuden tapauksessa, ei sitä voi millään tietyllä kaavalla ratkaista. Ei ole henkilöä x , joka löysi aikana t tämän moraalisen totuuden. Me voimme selittää, miten uskomukset saatiin muutettua ja voimme ymmärtää jälkikäteen, että prosessi oli rationaalinen. Tarvitaan silti uutta tietämystä ja uusien käsitysten on oltava jollain lailla myös *empiirisesti* parempia kuin edelliset. Orjuuden vääryyden käsittäminen on ollut vähittäisen tietämisprosessin lopputulosta. (Wilson 2010, 107–109.)

Wilsonia askarrutti, olisiko Aristoteleen pitänyt ”tietää”, että orjuus on väärin? Moraalisesta sokeudesta syyttäminen edellyttäisi ainakin tietämisen mahdollisuutta. On varmaan jonkinlainen avoin kysymys, olisiko hänellä ollut saatavilla sopivaa tietämystä,

---

⁴⁴ Ennen kuin tiedettiin, että palaminen on yhtymistä happeen, kuviteltiin, että palamisessa mukaan tulee mukaan omanlaisensa erillinen ”flogiston” niminen aine.

jonka hän sivuutti säilyttääkseen etuoikeutetun asemansa. (Wilson 2017, 732.) Vastaavaa olen itsekin pohtinut monen filosofisen suurmiehen kohdalla. Kuitenkin esimerkiksi J. S. Mill ”tiesi” ennen monia aikalaisiaan naisten tasa-arvosta ja orjuuden vääryydestä. Yksi selittävä tekijä Millin tapauksessa saattoi olla, että hänellä oli tasavertainen suhde vaimoonsa. Kate Mannen mukaan sosiaalisiin suhteisiimme liittyvä henkilökohtaisuus ja erilaiset roolimme näissä ainutlaatuisissa suhteissa voi olla olennaisesti vaikuttava tekijä moraalisisessa edistymisessä (Manne 2013). Ainutlaatuisen ja vastavuoroisen suhteen on osoitettu toimivan kuin ”vastalääkkeenä” ihmisessä olevaan taipumukseen yleistää toisenlaisten ryhmien edustajia.

Moraalisen tiedon saamisesta on siis olemassa narratiivi, ehkä jopa kilpailevia narratiiveja, jotka selittävät esimerkiksi, miksi hylkäsimme orjuuden. Vastaavia narratiiveja, miten ja miksi kävi näin, on myös muista oikeuksien lisäämisistä ja moraalisisesta kehityksestä. Kun jokin uskottava narratiivi on kehittynyt, sen mukaisesta moraaliuskomuksesta ei voi järjellisesti (engl. *reasonably*) enää peruuttaa takaisinpäin, paitsi jos saavutettu oppi jollain tapaa menetettäisiin, tietoa pimitettäisiin ja rationaalinen päättely kiellettäisiin. (Wilson 2017, 732–733.) Ei ole sattumaa, että dystopiakuvauksissa moraalin rapautumisen taustalla on usein jonkinlaista totalitarismia. Totalitarismin ilmentymissä tiedon hallitsemisella ja pimitämisellä on merkittävä rooli.

Moraalikehitystä voi tukea myös esimerkillisten yksilönarratiivien välityksellä ja tällaisia voi löytää fiktioistakin, kuten esimerkiksi Dostojevskin *Rikoksesta ja Rangaistuksesta*. Edistysnarratiivia vastaan voisi esittää vastaavasti regressiivisen narratiivin moraalisisesta rappiosta esimerkiksi kohti itsekkyyttä tai rikollisuutta. Wilsonin mukaan joidenkin moraaliuskomusten suhteen voisi jopa olla molempiin suuntiin kulkevia kehitysnarratiiveja. (Wilson 2010, 109.) Jos uskoisi, että P, ja P olisi nyt jokin kiistanalainen moraalinen asia, olisi samalla sitoutunut siihen, että joko siitä on jo narratiivi olemassa tai sellainen joskus muodostettaisiin (Wilson 2010, 114).

Me vakuutumme moraalista totuudesta kriittisen päättelyprosessin seurauksena sekä rationaalisesti että uskomuksellisesti. Psykologiset vinoumamme toimivat valitettavasti niin, että maailmankuvaamme soljuvasti uiva regressiivinen narratiivi voi olla niin ”varman tuntuinen totuus”, että edistyneempi, mutta huonommin istuva narratiivi hylätään *aktiivisesti* epätotuutena. Ikävä kyllä narratiiveja, kuten empiiristä tietämystä, voi käyttää ja käytetäänkin myös huonoihin päämääriin. Pidän Wilsonin jälkikäteen kerrottavia löytämisenarratiiveja kaikesta huolimatta nerokkaana. Ne tuovat moraalisen edistymisen kuvaamiseen mukaan *tarinallista kausaliteettia*, joka voisi viisaasti tulkittuna syventää merkityksen tunnetta ja auttaa kohti pitkän tähtäyksen hyvää.

Ihmismielelle vaikuttaa tarinallisuus yleensäkin olevan ominaista: jo pikkulapset muodostavat elämänsä tapahtumista juonellisia selityksiä ja me punomme sisäisellä puheellamme alati muuntuvaa ja kehittyvää tarinaa elämästämme. Ennen luku- ja kirjoitustaitoa moraalista ja kulttuurista tietoa siirrettiin eteenpäin tarinoiden avulla. Värikkäät kertomukset vahvistivat sosiaaliselle laumaeläimelle tärkeää yhteenkuuluvuuden tunnetta, ja tämä ei ole voinut olla edistämättä yhteistyötä. Tarinoilla selitetään elämän ikäviä asioita ymmärrettävimmiksi ja ne auttavat osaltaan ihmistä sietämään sattumanvaraisuutta. Tarinat vetoavat tunteisiin, ruokkivat uteliaisuuttamme ja kytkeytyvät tehokkaasti ihmisten mieliin, hyvässä ja pahassa. Miksi siis emme rohkeasti käyttäisi tarinoiden voimaa moraalisen edistymisen puolesta?

7.3. Maarten Van Doorn ja riippuvaiset sosiaaliset totuudet

Maarten Van Doorn pyrkii yhdistämään virheteorian oletetun paikkansapitävyyden mahdollisuuteen käydä totuusarvoista moraalikeskustelua. Virheteoreetikot ovat pohjimmiltaan sitoutuneet siihen, että moraalinen puhe koskee juuri *objektiivisia* arvoja ja koska tällaisia arvoja ei ole, moraaliväitteet ovat heidän mukaansa järjestään epätosia. Tämän ennakkoon oletetun objektiivisuussitoumuksen kieltäminen muuttaisi koko

moraalikeskustelun aiheen joksikin muuksi. Van Doornin mukaan ”aito moraalikeskustelu” olettaa siis objektiivisuuden. (Van Doorn, 2017, 6.) Ehkä, koska moraalikeskustelu tuntuu todelta.

Objektiivisuuden vaade tulee esille ehdottomimmin juuri vastakkaisissa metaeettisissä näkemyksissä, kuten nonnaturalismissa ja virheteoriassa. Siinä missä nonnaturalismissa pidetään objektiivisuutta jonkinlaisena moraalisten arvojen *takeena*, virheteoriassa pidetään objektiivisuuden puutetta arvojen *mitätöijinä*. Molemmissa pidetään kuin annettuna, että moraalisuudessa on kysymys juuri ”totuusprojektista”. Van Doornin mukaan esimerkiksi Joycen fikcionalismissa pyritään tavoittamaan objektiivisen moraalisen puheen käytännölliset hyödyt keskustelemalla muka-moraalisesti, mutta ilman totuusarvoisuuden mahdollisuutta siinä olisi kuitenkin jotain keinotekoisia (mt, 9).

Van Doorn esittää, että vaikka metaeettisesti suosisi virheteoriaa, ei tarvitsisi päätyä pitämään kaikkia moraaliväitteitä epätosina. Moraalikeskustelun *pragmaattisuus* antaisi käsitteellisesti tilaa määritellä sekä moraalinen totuus että objektiivisuus uudella tavalla. Moraalikeskustelussa voisi olla muitakin totuudentekijöitä kuin objektiiviset riippumattomat arvot. Näin voisi pelastaa vahvan intuition, että jotkut moraaliset väitteemme ja uskomuksemme voivat olla tosia, mutta mielestä riippuvaisesti⁴⁵. Moraalinen tieto ei ole ehdotonta, sillä moraalikeskustelu on ennen kaikkea käytännöllistä (pragmaattista) jotain-pitäisi-tehdä-tietoa eikä teoreettista asiointitietoa maailmasta. Moraalikeskustelun totuudellisuuden mahdollistaa moraalin objektiivisuuden disanalogia suhteessa luonnontieteen objektiivisuuteen, sillä moraalikeskustelussa ei edes yritetä kuvata maailmaa sellaisena kuin se deskriptiivisesti on. (Van Doorn 2017, 8–10.)

---

⁴⁵ Intuitio on psykologinen ilmiö ja näin ollen mielestä riippuvainen.

Wilson taas perustelee disanalogiaa esittämällä, että moraaliset totuudet vastaavat monimutkaisempia uskomuskimppuja. Esimerkiksi väite ”kuolemanrangaistus on väärin” vastaa uskomuksia rankaisusta, rikollisuudesta, tappamisesta ja kausaalisista suhteista ja tätä väitettä vastaa joukko kilpailevia olettamuksia koskien muun muassa rikoksen hirveyttä, oikeuksia, ja niin edelleen. Vaikka pohtisi yksittäisen moraaliväitteen totuusarvoa, senkin takana on teoria siitä, millainen maailma on ja mitä siinä pitäisi tapahtua. (Wilson 2010, 100.) Tällaisen esimerkin avulla Wilson kuvaa, kuinka paljon monimutkaisia sosiaalisia elementtejä moraalisiin totuuksiin sisältyy. Tämäkin osoittaa kumoamisargumenttien yksinkertaistavaa käsitystä moraaliuskomuksista ja -totuuksista.

Wilson pitää moraalisia totuuksia edistyneen teoretisoinnin päätepisteinä, hieman vastaavasti kuin pragmatisti C.S.Peirce, jonka mukaan totuus on seurausta tietynlaisesta prosessista, joka on selvinnyt joistakin tietyistä kokeista. Tällainen päättely ei kuitenkaan voi *tähdätä* totuuteen vaan kummeksumisen vähentämiseen, konfliktien ratkaisuun tai mielipiteiden sovitteluun. (Wilson 2010, 110.) Vastaavaa ehdottaa Van Doorn, jonka mukaan moraaliset totuudet ovat moraalisten *toimijoiden* vahvistamia käsityksiä (engl. *ratified conjecture*) (Van Doorn 2017, 11). Vähitellen parempien kehitysnarratiivien kautta uudet moraaliset totuudet voivat jalostua näistä vahvistetuista käsityksistä. Objektiivisempaa laatua voi lisätä ottamalla kriittistä etäisyyttä ja eräänlaisella falsifikaatio-periaatteella, jonka mukaan tietyt testit läpäissyt moraalinen totuus on tosi, kunnes toisin päätetään. (Van Doorn 2017, 17–19).

Moraalitotuudet ovat linjassa mielistä riippuvaisten standardien kanssa, ja moraaliseen tietoon kuuluu aina siltaperiaatteita, jotka linkittävät sitä luonnollisiin tosiasioihin, kuten esimerkiksi kipuun. Van Doornin mukaan moraalilla toimijoilla itsellään on olennainen ”siltarooli” todellisen maailman ja moraaliväitteiden välissä. Moraalinen tieto siirtyy sosiaalisen oppimisprosessin välityksellä, jossa opitaan mielistä riippuvaisesta

todellisuudesta. Moraalisia totuuksia muodostetaan kulttuurisessa kontekstissa ja näin muodostuu kuva moraalisuudestamme *sosiaalisena tietona*. (Van Doorn 2017, 11–12.)

Myös Hopster ehdottaa, että moraaliset väitteet ovat kehittyneet taipumustemme, opitun historian ja jatkuvan sosiaalisen dialogin vaikutuksesta (Hopster 2018, 17). Moraalisia totuuksia voisi pitää jonkinlaisina sosiaalisina totuuksina, joiden relationaalisuus ja *intersubjektiiivisuus* mitätöisi ehdottoman objektiivisuuden. Intersubjektiiivisuus voisi vähentää henkilökohtaisten vinoumien vaikutuksia. Tarvitsemme vinoumiamme, koska ne auttavat optimoimaan aivojemme vaativaa tiedon käsittelyä. Mutta, olemme myös ainutlaatuisia eli kukin omalla idiosynkraattisella tavallamme rajoittuneita. Ryhmässä⁴⁶ yksilöiden henkilökohtaiset vinoumat ja muut ominaisuudet voivat kumota toisiaan, ja näin voidaan yhdessä vahvistaa riittävän objektiivisia ”sosiaalitotuuksia”.

Kate Mannen mukaan sosiaaliset käytännöt ovat tulosta ihmisten kollektiivisesti neuvotelluista prosesseista. Koska etiikka on Mannen mukaan perustaltaan sosiaalista, hän ehdottaa, että normatiivisuuden perustana voisivat olla *sosiaaliset käytännöt*, eivätkä objektiiviset, merkityksellisiä asioita (engl. *about what matters*) koskevat faktat. Mannen mukaan sosiaalisia ajatusmalleja ei ole vielä riittävästi huomioitu metaeettisessä keskustelussa. (Manne 2013, 52.) Sosiaaliset käytännöt vaikuttavat vuorovaikutukseemme ja tämä voi Mannen mukaan selittää sitä, miksi ne vaikuttavat olevan niin *pakottavia*, kuin yhteisesti hyväksytyjä entiteettejä. Manne pitää pätevinä sosiaalisina käytäntöinä sellaisia, jotka edistävät ihmisten ”kukoistusta” (engl. *flourishing*). Myös Mannen mukaan meidän tulisi voida kertoa jonkinlainen naturalistisesti hyväksyttävä narratiivi, joka perustelisi tällaisia vuorovaikutuksellisia sosiaalisiin suhteisiin liittyviä standardeja. (Manne 2013, 69.) Olemme sosiaalisia

---

⁴⁶ Parviällyssä ryhmä eli ”parvi” on keskinäisen vuorovaikutuksen ansiosta vahvempi päätöksenteossa kuin yksikään ryhmänjäsen yksin. Tutkimukset voivat valottaa parvieläinten harmonisen älykkäältä vaikuttavaa toimintaa.

laumaeläimiä, joten on uskottavaa, että sosiaaliin käytäntöihin kietoutuvat totuustarinat vaikuttaisivat pakottavilta.

Tässä luvussa ehdotettu pragmatistinen ote moraalisiin totuuksiin edustaa jossain mielessä ”sekä-että” -kompromissia Streetin subjektiivisuuden ja nonnaturalistien objektiivisuuden välissä. Empiirisen tietämyksen antimia yhdistetään siinä vapaasti moraalisuuden perustaan, ja objektiivisuuden roolia vahvistetaan muun muassa moraalisen edistymisen narratiiveilla. Van Doorn kuitenkin epäilee, voiko pragmatistisesta mankelista selvinnyt moraalinen totuus siltikään olla joillekin metaeetikoille riittävän painava (Van Doorn 2017, 20). Ja Wilson toteaa, etteivät useimmat antirealismen muodot lopulta pystyisi vangitsemaan sitä, miksi moraalisen tiedon saaminen tuntuu meistä niin tärkeältä. Van Doorn ja Wilson kuitenkin ottavat vakavasti, kuinka tärkeästä asiasta moraaliossa väittämisessä ja totuuksissa on kyse. Molemmat korostavat myös päättelyn laatua ja moraalikeskustelun vuorovaikutuksellista ulottuvuutta.

Moraaliset totuudet ovat kompleksisia uskomuskimppuja, joissa on lukuisia erilaisia toisiinsa kietoutuneita uskomuksia ja käsityksiä. Ymmärtämällä narratiivin osatekijöitä, voimme oppia soveltamaan ja tulkitsemaan näitä totuuksia, kun tulee vastaan jokin jollain lailla samanlainen tilanne⁴⁷. Ehkä kuitenkin *oivallamme* orjuuden vääryyden vasta, kun muodostamme henkilökohtaisen suhteen johonkin henkilöön, jota on pidetty orjana. Mutta, molempi-parempi; kaikki keinot sallittaneen moraalisen edistymisen nimissä.

---

⁴⁷ Kumar ehdottaa moraalisen päättelyn apuvälineeksi ”yhtäläisyyspäättelyä”, jossa karkeasti ottaen laajennetaan tapaa kohdella vastaavia tapauksia samalla tavalla: eräänlaista *sosiaalista päättelyä*. Vastaava malli toimi esimerkiksi homoseksuaalisuuden hyväksymisen taustalla. (Kumar 2017, 17.)

8. Jälkiruokana antirealistinen pluralismikimara

Huomion kohteena ovat aikaisemmissa luvuissa olleet muut ihmistieteet. Tässä luvussa tarkastellaan lyhyesti joidenkin ”filosofisten” kyselytutkimusten tuloksia. Viime vuosikymmeninä on tutkittu ”maallikkojen” (engl. *folk*) käsityksiä esimerkiksi moraaliväitteiden objektiivisuudesta. Hopsterin mukaan tällaiset tutkimukset voivat laajentaa moraalipsykologista kysymyskenttää käsittämään ihmisten perustavia metaeettisiä sitoumuksia, täydentää perinteistä metaetiikkaa ja jopa vaikuttaa välillisesti moraalisuuden semanttisiin ja metafyyssisiin oletuksiin. Hän itse ehdottaa jonkinlaista ”kansan pluralismia” vaihtoehtona perinteisille metaeettisille näkemyksille. (Hopster 2019, 1.) Metaeettisten näkemysten laaja kirjo tukeekin osaltaan pluralismia. Pluralismia itsessään voisi jopa pitää ”sekä-että” -asenteena suhteessa moraalisuuteen. Pluralistisen metaetiikan hyväksyminen voisi osoittaa, että ehdottomasta objektiivisuudesta irrottaminen voisi olla ”turvallista”. Tästä voisi seurata myös, että empiirisen tietämyksen mahdollinen ”uhka” moraalisten näkemysten merkityksellisyydelle olisi pienempi.

8.1. Aikaisempien metaeettisten kyselyiden satoa

Tutkimukset viittaavat siihen, että vastaajat pitävät moraaliväitteitä objektiivisempina kuin makukysymyksiä ja tapakysymyksiä, mutta vähemmän objektiivisina kuin tosiasiaväitteitä. Vastaajien objektiivisuussitoumukset vaihtelivat myös suhteessa eri väitteisiin. (Hopster 2019, 5.) Perinteisissä metaeettisissä lähestymistavoissa, kuten kumoamisargumentit osoittivat, ei ole paljon joustamisvaraa tai tilaa hybridimuodoille, ikään kuin niissä olisi oletusarvona, että moraalidiskurssi on yhtenäistä ja determinoitua. Tällaiset tutkimustulokset problematisoivat aikaisempia ennakko-olettamuksia ja osoittavat, että tilannekohtaiset ja kontekstuaaliset tekijät voivat olla ihmisten todellisissa käsityksissä hyvinkin vaikuttavia. (Hopster 2019, 10–12.)

Pözlzerin mukaan käsitys moraaliväitteen objektiivisuudesta vaihteli asian mukaan, ollen objektiivisempia esimerkiksi suhteessa murhaan (Pözlzer & Wright 2019, 64). Oli mielenkiintoista, kuinka paljon sisäisiä eroavaisuuksia löytyi myös vastaajien *omista* vastauksista suhteessa erityyppisiin väitteisiin. Erityisesti suhteessa eri kulttuureihin ihmiset olivat taipuvaisempia pluralismiin. (Pözlzer & Wright 2019, 57.)

Hopster esittää kiinnostavan korrelaation, joka kuvasi vastaajan sosiaalisen vuorovaikutuksen ”tyyliä”. Mikäli tutkimukseen vastaaja osoitti yhteistyötä tukevaa ”argumentoi oppiakseen” -asennetta, hyväksyi hän monesti kiistanalaisiin moraalikysymyksiin *useita* oikeita vastauksia. Mikäli vastaaja suosi ”argumentoi voittaakseen” -asennetta, valitsi hän useammin objektivistisemmän kannan⁴⁸. (Hopster 2019, 6.) Hopsterin mukaan non-objektivistinen näkemys vaikutti viittavan suurempaan suvaitsevaisuuteen moraalisisissa asioissa. Vaikuttaa siltä, että mikäli pitää moraalista asiaa objektiivisena, se jollain lailla *poistetaan* neuvottelusta, kun taas non-objektivistisestä näkemyksestä voisi jatkaa dialogia. Subjektivisempi totuusnäkemys näyttäisi suosivan yhteistyötä ja avoimempaa keskustelua erilaisten näkökulmien välillä. (Hopster 2019, 18.) Vaikuttaa intuitiivisesti uskottavalta, että mikäli moraalisisissa asioissa ottaisi kevyemmän otteen objektiivisuuteen, voisi asioista keskustella yhdessä.

Jonathan Haidt on jakanut moraalitutkimuksiensa perusteella ihmiset arvonäkemyksiensä perusteella konservatiiveihin ja liberaaleihin (Haidt 2012). Vaikka tämä on karkea yleistys, on mielenkiintoista, että ainakin näissä metaeettisissä kyselyissä on havaittavissa samaan suuntaan osoittavia tuloksia. Edvard Westermarck esitti, että ”Kaukana siitä, että eettillinen subjektivismi olisi vaarallinen, se päinvastoin näyttää minusta pikemminkin voivan olla käytännölliselle moralille hyödyksi. Jos ihmiset todella saataisiin vakuuttuneiksi siitä, ettei ole mitään ehdotonta moraalin mittapuuta, he kävisivät ehkä

---

⁴⁸ Tämä tutkimustulos vahvistaa näkemyksen, jonka mukaan moraalisisissa erimielisyyksissä, objektiivinen realisti pitää toista näkemystä vääränä. Molemmat näkemykset eivät samaan aikaan voi olla ”oikeita”.

hiukan suvaitsevaisemmiksi omissa arvosteluissaan ja taipuvaisemmiksi kuuntelemaan järjen ääntä.” (Westermarck 1933, 27.) Tämä lainaus lähes 100 vuoden takaa saa näiltä tutkimuksilta jonkinlaista tukea. Pieni subjektiivisuus voisi viedä viisautta kohti.

Vastaavalla tavalla kuin Bourguet & Chalmersin (2013) filosofitutkimuksissa, löytyi näistä tutkimuksista jonkinlaisia näkemyskimppuja: jakamalla vastauksia objektivismitai subjektivismikimpuiksi, löytyi kimppujen kannattajilta yhteisiä keskinäisiä sitoumuksia. Objektivistit osoittivat esimerkiksi suurempaa inhon tunnetta muiden kulttuurin tapoihin, jyrkempää suhdetta omaan kuolemaansa, enemmän rangaistushalukkuutta ja vähemmän erimielisyyden sietämistä. Avoimuus uusille kokemuksille vaikutti vähentävän objektivismia. Mikäli väitteet koskivat moraalisesti *haitallisia* tekoja, kallistuivat vastaukset enemmän objektivistisempaan suuntaan. Oman yhteisön enemmistön mukaiset sitoumukset vaikuttivat myös vastauksiin. (Pölzler & Wright 2019, 58.) Tulokset tukevat jossain mielessä Haidtin jakoa konservatiivisempaan objektivismiin ja liberaalimpaan subjektivismiin.

Pölzlerin mukaan kaikkien aikaisempien tutkimuksien metodologioissa on ollut jotain puutteita. Aihealueen monimerkityksellisyyden tähden jo kysymysten tekeminen on ollut vaikeaa. Tutkijoiden omat tulkinnat ovat päässeet liikaa vaikuttamaan tuloksiin ja sekä sisäisessä että ulkoisessa validiteetissa on ollut kritisointavaa. Aikaisemmissa kyselyissä ei ole ollut tarpeeksi kattavaa valikoimaa metaeettisiä näkemyksiä tai mukana olleita ei ole osattu käsitteellistää. Metaetiikka on niin abstraktia, etteivät vastaajat ole ehkä ymmärtäneet kysymyksiä oikein tai heitä ei ole riittävästi ohjeistettu. (Pölzler & Wright 2019, 57–61.) Kysymysten virheellinen luokittelukin on voinut lisätä epäselvyyttä normatiivisten ja metaeettisten väitteiden välillä. (Pölzler & Wright 2020, 3–6.)

Vaikka suhtautuisi kriittisesti näihin tutkimuksiin, voi niillä silti olla tärkeitä vaikutuksia. Tulokset voivat olla välillisesti relevantteja ja jopa osoittaa kohti uudenlaisia metaeettisiä

objektiivisuuskäsityksiä. (Hopster 2019, 20.) Hopster toteaa kyllä kriittisesti, että mitä tahansa tutkimukset vaikuttaisivat näyttävän, vastaajat voivat silti olla väärässä (Mt, 13).

8.2. Pölzler, Wright ja antirealistinen pluralismi

Pölzler ja Wright ovat pyrkineet uusimmassa metaeettisessä kyselytutkimuksessaan korjaamaan aikaisempien tutkimusten metodologisia puutteita. (Pölzler & Wright 2020, 1–3.) He keskittyivät sisäisen validiteetin parantamiseen tarkoilla ohjeistuksilla, ja laajensivat validiteettia jaotteleamalla tehtäviä abstrakteihin ja konkreettisiin väitteisiin. Vastaajille kerrottiin, että kysely koskee nimenomaan *metaeettisiä väitteitä*, eikä vastaajan omia ensimmäisen tason moraalinäkemyksiä. Vähentääkseen virhetulkintoja, vastaajille selitettiin metaetiikan ja normatiivisen etiikan eroavaisuutta. Tutkijat testasivat kyselyn aikana vastaajien ymmärrystä asiasta ja kyselyssä oli myös avoimia kysymyksiä. (Pölzler & Wright 2020, 7.) Kyselyssä tehtiin vastaavaa erottelua kuin McPherson ja Plunkett ehdottivat tehtäväksi luvun 6 metaetiikan määritelmässään.

Vastaajat luokittelivat itse väitteet moraaliseksi ja ei-moraaliseksi, jotta tutkijoiden omat luokittelut eivät pääsisi vaikuttamaan. Tutkimuksen yleistettävyyttä lisättiin tekemällä monimuotoisempia väitteitä. Kyselyssä oli laajempi metaeettisen näkemyksen valikoima, joista 2 edusti moraalirealismia ja 4 erilaisia antirealismien muotoja. (Pölzler & Wright 2020, 8–13.) Aikaisemmissa tutkimuksissa oli ollut vain omaa kulttuuria koskevia erimielisyysväitteitä, ja tämä oli voinut johtaa paikalliseen realismiin, joten nyt oli myös kysymyksiä eri kulttuureista (mt, 23).

Tutkimus osoitti, että kun ihmiset pääsevät reflektoimaan tarkemmin kysymyksiä, päätyvät useimmat metaetiikan tasolla hylkäämään moraalisen objektiivisuuden. Vaikuttaisi myös siltä, ettei ihmisillä olisi vain yhtä universaalista moraalikoodia, vaan osaa moraaliväitteistä tekisi todeksi heidän omat uskomuksensa ja osaa taas heidän kulttuurinsa dominoivat uskomukset. Mikäli oli kysymys toisen kulttuurin tavoista,

suhtauduttiin yleensä erimielisyysväitteisiin relativistisemmin. (Pözlner & Wright 2020, 24–25.)

Moraalisten väitteiden totuus vaikutti tilanteen mukaan riippuvan eniten vastaajien subjektiivisista uskomuksista tai heidän oman kulttuurinsa dominoivista uskomuksista. Pözlnerille tämä viittaisi hänen nimeämäänsä antirealistiseen pluralismiin. (Pözlner & Wright 2020, 2.) Useimmat ihmiset vaikuttavat pitävän moraaliväitteitä totuusarvoisina väitteinä, jotka on aikaisemmissa tutkimuksissa tulkittu osoittamaan realismia, vaikka myös subjektivistit, virheteoreetikot ja kognitivistiset antirealistit pitävät moraaliväitteitä totuusarvoisina. Kiinnostavasti yksikään vastaaja ei kuitenkaan ollut johdonmukaisesti realisti tai antirealisti. (Mt, 19–21.) Antirealismen suurempaa suosiota selittää, että kyselyn metodologiaa oli parannettu ja vastaajia kehoitettiin pitämään erillään normatiiviset näkemyksensä, jotta vastaukset pysyisivät metaetiikan tasolla.

Tähän saakka moraalirealistit ovat vedonneet realistisen intuition olevan ihmisten ennakko-oletus. Pözlnerin kyselyn tulos haastaa tämän ennakko-oletuksen. On mahdollista, että ennakko-oletus edellyttää jonkinlaista *esiteoreettista* intuitiota, jota tämän tutkimuksen ennakko-ohjeistus mitätöisi. Antti Kauppisen mukaan se, että vaaditaan enemmän reflektointia voi itsessään tuhota esiteoreettisen tiedon mahdollisuuden (Kauppinen 2012, 109). Pözlnerin mukaan ohjeistusta oli kuitenkin metaetiikan vaativuuden johdosta voitava antaa vastaajille. Ilman opastusta vastaajien olisi ollut vaikea pitää metaetiikasta erillään normatiivisia intuitioitaan. Pözlnerin mukaan ihmiset saattavat olla metaetiikan tason intuitioltaan antirealistisia pluralisteja ja tämä olisi tärkeä lopputulema. (Pözlner & Wright 2020, 26–27.)

Antirealistit ovat esittäneet lukuisia argumentteja objektiivisia moraalisia totuuksia vastaan ja hyväksyneet, että ovat jo ennakko-oletuksensa tähden alakynnessä. Pözlnerin mukaan tämä on vaikuttanut koko moraalidiskurssin dialektiikkaan, mutta heidän tutkimuksensa perusteella voisi olla aika miettiä uudelleen pelin säännöt. Hänen

mielestään niiden, jotka puolustavat moraalista objektiivisuutta, tulisi ainakin tehdä vakuuttavia argumentteja kantansa puolesta. Ehkä metaetiikassa pitäisi jatkossa nähdä realismi ja antirealismi edes tasavertaisina. (Pözlner & Wright 2020, 28.) Pözlnerin ehdotus voi tuntua rohkealta, sillä enemmistö metaetikoista vaikuttaa sitoutuvan johonkin versioon realismista. Joyce on esittänyt jo kauan, että kumoamisargumentit voisivat ennen pitkää kääntää todistamisen taakkaa realistien puolelle. Ehkä tällaiset metaetiikkakyselyt voivat nopeuttaa tätä taakan kääntämistä.

Filosofinen tutkimus, jossa maallikolta kysytään hänen kantaansa metaeettisiin väitteisiin voi vaikuttaa tuomitulta epäonnistumaan. Antti Kauppinen on kritisoinut aikaisempia tutkimuksia ja päätenyt siihen, että filosofisten käsitteiden tutkiminen pelkällä kyselymetodilla ja ei-ammattilaisilta, on kaiken kaikkiaan aivan liian vaativaa (Kauppinen 2007, 97). Käsiteasioissa tarvitaan tueksi perinteisiä tutkimuskeinoja, kuten dialogia ja reflektiota. Esiteoreettisista intuitioista puhuttaessa, filosofit viittaavat päteviin kielen käyttäjiin, jotka vastaavat riittävän ideaaleissa olosuhteissa vain semanttisiin asioihin ja tällaiset vaateet sulkevat pois kyselytutkimukset. Aikaisemmat tutkimukset eivät olekaan täyttäneet Kauppisen esittämiä reunaehtoja. Aito erimielisyys olettaa, että käsitteet on ymmärretty samalla tavalla, muuten puhutaan toistensa ohi. (Kauppinen 2007, 103–109.) Pözlnerin ja Wrightin uusin tutkimus on pyrkinyt ratkaisemaan useita Kauppisen mainitsemia ongelmia.

Metaeettiset kyselyt ovat haastavia ja erityisesti aikaisemmat tutkimukset ovat olleet kiistanalaisia, mutta Pözlner ja Wright näyttävät onnistuneen poistamaan useita metodologisista ongelmista. Realistit ovat myös tottuneet pitämään ihmisten intuitiota moraalien objektiivisuudesta ennako-oletuksena. Tämä intuitio on saattanut osittain perustua sekaannukseen normatiivisten ja metaeettisten väitteiden välillä. Normatiivisen etiikan kysymyksiin olisi ehkä vastattu toisin. Tämä on tärkeä huomio, sillä tässä

tutkielmassa ja Pölzlerin 2020 kyselyssä on pyritty pysymään metaetiikan selittävällä, deskriptiivisellä, tasolla.

9. Yhteenveto ja pohdintaa

Tutkielman pääteesin mukaan empiiristen tieteitten antimia tulisi käyttää apuna myös metaetiikassa, jolloin mahdollistuisi tieteellisesti informoitu kokonaiskuva moraalisuudesta. Julkilausumaton premissini oli, että koska filosofiassa jo nimensä mukaisesti rakastetaan viisautta, olisi luonnollista, että empiriakin kuuluisi tämän rakkauden piiriin. Empiiriseen tietämykseen asennoituminen neutraalina mahdollistajana on kuitenkin kohdannut haasteita. Yksi haaste on näyttäytynyt suhtautumisessa moraalin objektiivisuuteen ja tätä aihetta kuljetetaankin läpi tutkielman. Tutkielman tavoitteena oli tarkastella, miten, jos mitenkään, metaetiikan kysymyksiin voisi yhdistää empiiristä tietämystä, mutta suhtautua silti riittävän vakavasti moraalin objektiivisuuteen.

Filosofian perinteisiin menetelmiin on kuulunut eteneminen argumentoinnin keinoin. Empirian yhdistämistä metaetiikkaan on pyritty edistämään niin sanotuilla kumoamisargumenteilla. Tässä tutkielmassa tarkasteltiin kumoamisargumentteja tämän moraalin objektiivisuuskysymyksen kautta. ”Empiria edellä” olevat antirealistit, kuten Sharon Street, pitävät moraalisuutta pohjaansa saakka subjektiivisena. Jotkut nonnaturalistit sitoutuvat taas ehdottoman objektiivisuuden mahdollisuuteen, osaltaan taatakseen, ettei olisi vaaraa luisumisesta kohti nihilismia tai arvorelativismia. Kumoamisargumentointi edustaa ”joko-tai” -asenteensa johdosta antiteesiä, jota konkretisoi myös ”moraalin objektiivisuus tai empiria” -dikotomia.

Moraalisuus on monimutkainen asia, ja dikotomisessa etenemisessä vaikutettaisiin tukeudutun yksinkertaistuksiin. Tätä kuvaa molempien osapuolien käyttämä olkiukkoargumentointi. Ongelmallisuutta lisää myös se, että joillakin antikumoajilla moraalisuuteen kytkeytynyt merkityksellisyys saattaa värittää suhtautumista

objektiivisuuteen. Kumoajat taas eivät vaikuta huomioivan merkityksellisyyttä riittävästi ja tulkitsivat näin ollen empiriaa varsin kevytmielisesti. Kumoamisargumenttien tapa edetä ainakin hidastaa, vaikkei suoranaisesti estä pääteesin esittämää tavoitetta.

Tutkielman synteisiä edustaa tapa tehdä metaetiikkaa ja käsittää esimerkiksi moraalin objektiivisuutta niin, että esteitä pikemminkin *poistetaan* pääteesin tavoitteen saavuttamisen edestä. McPherson & Plunkett määrittelevät metaetiikan teoreettiseksi aktiviteetiksi, jota yhdistää sen selittämistavoite. Mikäli metaetiikan selittämiskysymykset pystyttäisiin erottamaan normatiivisista kysymyksistä, voisi metaetiikan tasolla luontevammin hyväksyä mukaan poikkitieteellisiä antimia.

Metaeettisten kysymysten parissa voisi laittaa metalinssit silmille ja mennä ”projekti edellä” kohti vakuuttavia vastauksia, jopa monitulkintaisiin miksi-kysymyksiin. Vastaavasti normatiivisissa kysymyksissä katse voisi olla reilusti merkityksellisiin ”miten-pitäisi-elää” -vastauksiin päin. Määritelmän neutraalius voisi auttaa yhdistämään metaetiikan kirjavaa, jossain mielessä jopa pluralistista, heimoa. Antiteesin ”moraalin objektiivisuus tai empiria” -dikotomia häviäisi tarpeettomana ja näin aukeasi tie ekumeenisemmalle molempi-parempi-metaetiikalle.

Kysymysten jaottelu moraalien alueella on kuitenkin vaikeaa, sillä moraalisuus on niin laaja-alaista. Jotkut aikaisemmat tavat yhdistää empirista tietämystä metaetiikkaan ovat varmasti kärsineet siitä, että teoreettisemmat tietämiskysymykset ovat sekoittuneet normatiivisiin merkitystekijöihin. Juuri merkityksellisyysskonnotaatioiden johdosta taustalla on voinut jopa olla kaikuja tieteen ja uskonnon yhteen sovittamisen vaikeudesta. Ehdotin jopa moraalien objektiivisuuden käsittämistä jossain mielessä pyhänä asiana.

Näin ollen kaikkia mahdollisia apuvälineitä tulisi avoimesti voida hyödyntää tapaus moraalisuuden ymmärtämiseksi. Pölzler ehdottaa moraalikysymysten jaottelua ensimmäisen ja toisen tason kysymyksiin. Street esittää metaetiikan kysymyksiin

teoreettisen näkökulman ottamista. Wilson ehdottaa moraalien tutkimisen jakamista kolmeen tasoon, jotta moraaliteoriassa voisi luontevammin käyttää hyväksi oivalluksia empiriasta. Kaikki moraaliprojektit ovat kuitenkin jollain lailla vuorovaikutuksessa toisiinsa, joten täyttä pesäeroa ei voi lopulta edes tehdä.

Uudenlaisen metaetiikkamääritelmän lisäksi on muitakin keinoja edistää empirian ja filosofian yhteistä moraaliprojektia. Ehdotin jo tutkielman alkuvaiheessa puutteellista, mutta toivottavasti *hyödyllistä* analogiaa viisauden ja moraalisuuden suhteen. Viisauteen esitettiin olennaisena osana yhdistyvän luovaa mielikuvitusta, jonka vaikutuksen hyväksyminen tekisi mahdolliseksi suhtautua moraalien objektiivisuuteen kevyemmin. Viisauden näkökulmassa korostuvat myös moraalisuuden kuuluva tilannekohtaisuus ja kontekstisidonnaisuus. Molemmat ovat asioita, jotka lisäävät tulkittamisen vaikeutta.

Moraalinen tietämys on ennen kaikkea käytännöllistä ja toimintaan ohjaavaa, vaikka metaetiikka edustaakin sen teoreettista puolta. Määritelmään vaikuttaa näin ollen sopivan pragmaattinen totuuskäsitys, jonka dynaaminen näkökulma voisi toimia luontevammin moraalien suhteen kuin staattisempi totuuden vastaavuusteoria. Kumoamisargumentoinnin taustalla saattaa olla kyse myös jonkinlaisesta ”totuustaistelusta”. Pragmaattinen ote on tärkeässä roolissa myös Catherine Wilsonin ja Maarten Van Doornin näkemyksissä.

Wilsonin ja Van Doornin synteessin henkeen sopivissa näkemyksissä metaeettisen kakkunsa voisi sekä pitää että syödä, mikäli hyväksyisi käytännöllisemmän, mutta riittävän painavan otteen moraalien objektiivisuuteen. Wilson syventää merkityksellisyyttä esittämällä kehitysnarratiivien käyttämistä moraalien edistymisen selittämiseksi. Van Doorn lisää keskusteluun ehdotuksen moraalisuuden sosiaalisena tietona, jossa vuorovaikutuksella ja toimijoilla on merkittävä rooli. Moraalisuuden sosiaalinen ulottuvuus on asia, jota tutkimukset saattavat tulevaisuudessa valottaa lisää. Miten, jos mitenkään, vaikuttaisi esimerkiksi moraalien objektiivisuusoletukseen, mikäli pitäisi moraalisia totuuksia sosiaalisina?

Filosofiset kyselytutkimukset viittaavat siihen, että ihmiset olisivat metaeettisesti taipuvaisia antirealistiseen pluralismiin, ainakin tutkimuksen tehneen Pölzlerin tulkinnan mukaan. Pluralismiin päätymistä tukee osaltaan se, että metaeettisiä näkemyksiä on muutenkin niin monia. Eräänlainen pluralismi voisi itsessään auttaa kohti avoimempaa suhtautumista moraalien objektiivisuuteen. Pluralismi voisi edistää myös ”sekä- että” -asennetta moraalikysymyksissä, sillä vastaajat vaikuttivat viisaasti hyväksyvän tilannesidonnaisuuden ja kontekstin merkityksen moraaliasioissa. Pluralismi sopisi myös hyvin reaalimaailman elämälliseen monimutkaisuuteen. Tämä on asia, jota ideaalia tavoittelevat metaeettiset näkemykset eivät aina vaikuta tunnustavan.

Vastaajat myös pitivät moraaliväitteitä totuusarvoisina, ehkä osittain siksi, että siltä ne tuntuvat. Tämä selittäisi moraalien objektiivisuuden eräänlaista *pakottavuutta*, joka saattaa osaltaan vaikeuttaa metaetiikan pitämistä erillään normatiivisesta. Antirealismiin päätymistä suhteessa metaetiikkaan tukee, että Pölzlerin viimeisin tutkimus pyrkii pysymään kysymyksissään *metaetiikan tasolla*. Juuri niin kuin uudessa metaetiikan määritelmässäkin ehdotetaan.

Moraalifilosofian piirissä on vielä nähtävissä jonkinlaista konservatiivisuutta, mutta Richard Joycen mukaan todistamisen taakkaa voisi vähitellen alkaa kääntää status quota ylläpitävien moraalirealistien puolelle. Pölzler ehdottaa tutkimuksiinsa vedoten jopa, että antirealismiin pitäisi alkaa suhtautua tasavertaisena suhteessa realismiin. Filosofisia tutkimuksia tehdään varmasti lisää ja jossain vaiheessa niiden relevanssi metaeettisissä keskusteluissakin tulee kasvamaan.

Metaetiikassa on perinteisesti kehitelty varsin kaiken kattavia näkemyskimppuja, kuten nonnaturalismi ja Streetin konstruktivismi. Kyselyt näyttivät, että ihmiset ovat pikemminkin sekalainen seurakunta. Jeroen Hopsterin mukaan metaetiikka kaipaisi näin ollen uudenlaisia näkemyskimppuja, esimerkiksi ”kansan pluralismia”. Mutta voisiko uusien hybridinäkemysten kehittämisen sijaan koko metaetiikan heimolle olla parempi

edetä yhtenäisesti projekti kerrallaan, ”vaikeuksien kautta voittoon” ja viisaasti tulkiten kohti empirisesti informoidumpaa metaetiikkaa?

Lähteet

Bourget, David & Chalmers, David (2013), “What Do Philosophers Believe?”, *Philpapers survey*.

Capps, John, (2019), "The Pragmatic Theory of Truth", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Viitattu 10/2021.

David, Marian, "The Correspondence Theory of Truth", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2020 Edition), Edward N. Zalta (ed.). Viitattu 11/2021.

Dockstader, Jason (2018), “Daoist metaethics”, *The Journal of Value Inquiry* 53:309–324, *Springer*.

Haidt, Jonathan (2012), “*The righteous mind*”, Penguin books.

Fengyan, Wang & Hong, Zheng, (2012),” A New Theory of Wisdom: Integrating Intelligence and Morality”, *Psychology Research, Vol. 2: 64-75, David Publishing*.

Hopster, Jeroen (2017), “Two Accounts of Moral Objectivity: from Attitude-Independence to Standpoint-Invariance”, *Ethic Theory Moral Prac* 20:763–780, *Springer link*.

Hopster, Jeroen (2018), “Evolutionary arguments against moral realism: Why the empirical details matter (and which ones do)” *Biology & Philosophy, Springer link*.

Hopster, Jeroen (2019), “The meta-ethical significance of experiments about folk moral objectivism”, *Philosophical Psychology, Routledge Taylor & Francis Group*, 32:6, 831-852.

Joyce, Richard (2015),” Moral antirealism”, *Stanford encyclopedia of philosophy*. Viitattu 11/2021

Joyce, Richard (2016), “Evolution, truth-tracking, and moral scepticism”, *Essays in Moral Skepticism, Oxford University Press*, pp.142-158.

Kauppinen, Antti (2007), “The rise and fall of experimental philosophy”, *Philosophical Explorations: An International Journal for the Philosophy of Mind and Action*, 10:2, 95-118.

Killoren, David (2015), “Robust moral realism: an excellent religion”, *Springer Science+Business Media Dordrecht*.

Kumar, Victor (2017), “The ethical significance of cognitive science” S. Leslie & S. Cullen (Eds.) *Current Controversies in Cognitive Science, Routledge*.

- Li, Qin & Csikszentmihalyi, Mihaly (2014), "Moral creativity and creative morality", *The ethics of creativity*, Seana, Moran, David Croyley & James C. Kaufman (eds.), Palgrave Macmillan.
- Manne, Kate (2013), "On being social in metaethics", *Oxford studies in metaethics*, Russ Shafer-Landau (ed.), Oxford University Press.
- McPherson, Tristram & Plunkett, David, ed. (2018), "The nature and explanatory ambitions of metaethics", *The Routledge handbook of metaethics*, Routledge New York.
- Paavilainen, Petri (2016), "Toimivat aivot, kognitiivisen neurotieteen perusteita", Edita publishing Oy
- Pasupathi, M and Staudinger, U.M (2001), "Do advanced moral reasoners also show wisdom? Linking moral reasoning and wisdom-related knowledge and judgement", *The International Society for the Study of Behavioural Development*, 25 (5): 401–415.
- Pölzler, Thomas (2018), "Can the empirical sciences contribute to the moral realism/anti-realism debate?", *Springer, Synthese* 195:4907–4930, Springer.
- Pölzler, Thomas & Wright, Jennifer Cole (2019), "Empirical research on folk moral objectivism", *Philosophy Compass*.
- Pölzler, Thomas & Wright, Jennifer Cole Wright (2020), "Anti-Realist Pluralism: A New Approach to Folk Metaethics", *Review of Philosophy and Psychology* 11:53–82.
- Sayre-McCord, Geoff, (2014), "Metaethics", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, Edward N. Zalta (ed.). Viitattu 11/2021.
- Shafer-Landau, Russ (2012), "Evolutionary debunking, moral realism and moral knowledge", *Journal of ethics and social philosophy*, vol. 7, no 1: 1-37.
- Skarsaune, Knut-Olav (2011), "Darwin and moral realism: Survival of the fittest", *Philosophical Studies* 152:229–243, Springer.
- Slurink, Pouwel, (1994), "Paradox and tragedy in human morality", *International Political Science Review*, Vol. 15, No. 4: 347-378.
- Sternberg, Robert. J. (2014), "Creativity in ethical reasoning", *The ethics of creativity*, Seana, Moran, David Croyley & James C. Kaufman (eds.), Palgrave Macmillan.
- Street, Sharon (2006), "A Darwinian dilemma for realist theories of value", *Philosophical Studies* 127:109–166, Springer.
- Street, Sharon (2016), "Objectivity and Truth. You'd Better Rethink It", *Oxford Studies in Metaethics*, vol. 11:293-334, Oxford University Press.
- Van Doorn, Maarten, (2017), "Mind-Independent Values Don't Exist, But Moral Truth Does", *Essays in the Philosophy of Humanism* 25.1: 5–24, Equinox Publishing Ltd.
- Westermarck, Edvard, (1933), "Moraalin synty ja kehitys", WSOY, suom. Emerik Olsoni.

Wilson, Catherine (2010), “Moral Progress without Moral Realism”, *Philosophical Papers Vol. 39, No. 1*: 97-116, Routledge.

Wilson, Catherine, (2017), “The Scientific Perspective on Moral Objectivity” *Ethic Theory Moral Prac* 20:723–736, Springer link.